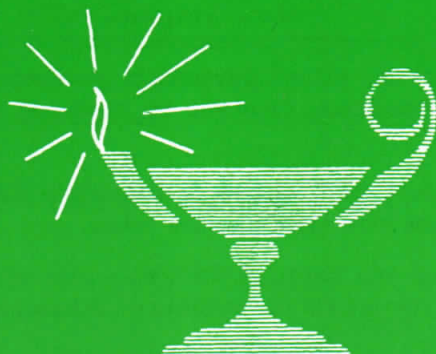

AKTINES

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΤΑΞΙΔΕΥΟΥΜΕ ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΚΑΡΑΒΙ (Γ.Β.Μ.) 129
- Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (Καθηγ. Παναγιώτη Γ. Νικολοπούλου) 131
- ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΤΟΥ ΠΙΛΑΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ (Καθηγ. Παναγ. Ί. Μπούμη) 140
- ΔΥΣΤΥΧΩΣ ΕΠΤΩΧΕΥΣΑΜΕ (Βασιλ. Σταθάκη) 145
- ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: Η ΕΛΠΙΔΑ (Πανορμίτη) 149
- ΣΧΟΛΙΑ 150
- ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (Τομ. Έπικοινωνίας τής Χ.Ε.Ε.) 153
- ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΒΑΛΑΣΗΣ (Καθηγ. Φοίβου Χ. Χριστοδούλου) 156
- ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ 158

ΕΤΟΣ 75ov

ΜΑ-Ι-ΟΣ 2012

ΑΡΙΘ. 731

ΕΥΡΩ 1,50

**Πρός τούς κ.κ. Συνδρομητάς
τῶν « Ἀκτίνων»**

Ἵπενθυμίζομε στούς φίλους συνεργάτας-συνδρομητάς μας, τήν ἀνάγκη νά ἀνανεώσουν ἐγκαίρως τή συνδρομή τους γιά τό ἔτος 2012.

Ἡ συνδρομή διά τό 2012 παραμένει ἡ ἴδια ἤτοι ΕΥΡΩ 15, παρά τήν μεγάλη αὔξησιν τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν.

Παρακαλοῦμε διά τήν ἔγκαιρον καταβολήν τῆς συνδρομῆς ὥστε νά συνεχίζεται τακτικά καί ἀπρόσκοπτα ἡ κυκλοφορία τῶν «Ἀκτίνων».

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΟΥΣ 2012

Ἑσωτερικοῦ: ΕΥΡΩ 15 - Κύπρου: ΕΥΡΩ 20 -

Ἐξωτερικοῦ γενικῶς: ΕΥΡΩ 30

Ἡ συνδρομή καταβάλλεται στά γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Καρύτση 14), Θεσσαλονίκης (Ἀγίας Σοφίας 41). Ἢμπορεῖ ἐπίσης νά ἀποστέλλεται διά ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς εἰς τό Γραφεῖον μας τῶν Ἀθηνῶν (Καρύτση 14 - 105 61 Ἀθήνα).

Εἰδικῶς οἱ συνδρομηταί μας τῆς ἐπαρχίας ἡμποροῦν νά καταθέτουν τήν συνδρομή τους, ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς, εἰς τούς ἐθελοντάς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας στίς πόλεις ὅπου ὑπάρχουν.

Οἱ συνδρομηταί μας τοῦ ἔξωτερικοῦ ἡμποροῦν νά καταθέτουν τήν συνδρομή τους, εἰς τόν λογαριασμόν μέ μορφή I.B.A.N. γιά ἐμβάσματα τῆς Eurobank μέ ἀριθμό: GR 1102602010000940100366081, ἢ νά τήν ἀποστέλουν μέ τραπεζικὴ ἐπιταγή εἰς διαταγήν τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἀκτίνων».

AKTINES

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Ἔτος 75ον

ΜΑΪΟΣ 2012

Ἀριθ. 731

ΤΑΞΙΔΕΥΟΥΜΕ ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΚΑΡΑΒΙ

«Δέν βλέπετε ὅπου τό γένος μας ἀγρίενσε ἀπό τήν ἀμάθειαν καί ἐγίναμεν ὅλοι ὡσάν θηρία;». Ποιός θά πίστευε, πῶς τά λόγια αὐτά πού εἶπε ὁ ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ἐδῶ καί διακόσια τόσα χρόνια, θά ἐξακολουθοῦσαν νά ἰσχύουν καί σήμερα, ὕστερα ἀπό τόσες ἐπιδόσεις καί προόδους στά γράμματα, στίς ἐπιστήμες, στήν τεχνολογία, στήν οἰκονομική ἀνάπτυξη; Τότε εἶχε ἀγριέψει ἀπό τήν ἀμάθεια. Τώρα ἀγριέσαμε ἀπό τήν «πολυμάθεια». Τώρα τά ξέρουμε ὅλα. Τώρα χρησιμοποιοῦμε τίς γνώσεις μας, ὄχι στήν ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά στήν ἐξόντωσή του. Τώρα χωρίσαμε τήν ἐπιστήμη ἀπό τήν ἀρετή καί γι' αὐτό πάει νά γίνη «πανουργία καί οὐ σοφία».

Ἀγρίεψε τό γένος μας. Καί στρέφεται ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου σάν νά εἵμαστε ἐχθροί. Οἱ κομματικές ιδίως διαφορές ἐξελίσσονται συχνά σέ ἐξοντωτικές διαμάχες. Το-

ποθετοῦν τοὺς ἀνθρώπους σέ ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα, μέ μοναδικό σκοπό τόν ἀφανισμό τοῦ ἀντιπάλου. Καί αὐτός ὁ ἀντίπαλος μπορεῖ νά εἶναι ἀδελφός μας, συνάδελφος στήν ἴδια ἐργασία, συγγενής, φίλος, συγχωριανός. Ἀπλές καί ἀσήμαντες διαφορές σιγά-σιγά ριζώνουν στίς καρδιές, ἐξάπτουν τήν φαντασία καί μεταβάλλονται μέ τόν καιρό σέ ἄσπονδο μῖσος. Οἱ γέφυρες τῆς ἀγάπης, τῆς ἀνοχῆς, τῆς ἀλληλοκατανοήσεως, γκρεμίζονται ἀπό τό πάθος τοῦ φανατισμοῦ καί τῆς μισαλλοδοξίας. Τό χάσμα τότε εὐρύνεται καί ὁ καθένας ὀχυρώνεται πίσω ἀπό τίς προκαταλήψεις του. Παίρνει θέση μάχης. Καί αὐτά μεταξύ ἀδελφῶν καί συμπατριωτῶν! Γενικώτερα ξεχνᾶμε, ὅτι σήμερα «ὅλο τό ἀνθρώπινο γένος ταξιδεύει στό ἴδιο καράβι καί ὅτι τό καράβι αὐτό δέν πρέπει νά τό ἀφήσουμε νά ναυαγήσῃ, διότι δέν θά ὑπάρξῃ δεύτερη κιβωτός τοῦ Νῶε».

Πόσο επικίνδυνες είναι οι προκαταλήψεις και η στενόκαρδη θεώρηση της ζωής! Νά μή μπορέι ο άνθρωπος νά απελευθερωθῇ ἀπό τίς ἀντιπάθειες και τήν ἔχθρα. Νά ἀδυνατῇ νά ἀποδεσμευθῇ ἀπό τήν ἐκδικητικότητα πού φορτίζει τήν καρδιά μέ ἐξοντωτικές διαθέσεις. Ὁ συνάνθρωπός μας, ὅποιοσδήποτε και ἄν εἶναι, ἔστω προσωπικός μας ἀντίπαλος ἢ μέ διαφορετικά φρονήματα, δέν εἶναι γιά ἐξόντωση. Ἔχει και αὐτός τό δικαίωμα νά ὑπάρχει. Γιατί ὄχι, νά ἔχη μιᾷ θέσει μέσα στήν ψυχή μας. Ὁ Κάιν, κοιτάζοντας μέ τό σκοτεινό του μάτι τόν Ἄβελ, ἤθελε νά καταργήσῃ τή διαφορά, ἀνάμεσα σ' αὐτόν και τόν ἀδελφό του, σκοτώνοντάς τον. Προηγήθηκε ἡ δολοφονία μέσα στήν καρδιά και ὁ φόνος ἤλθε μετά σάν φυσικό ἐπακόλουθο τῆς ἀντιπάθειας και τοῦ μίσους.

Τό νά ἀγαπᾶμε δέν σημαίνει, πώς καταργοῦμε ἢ ἀρνιόμαστε τίς διαφορές. Σημαίνει ὅτι δεχόμαστε τόν ἄλλο διαφορετικό, ὅπως εἶναι, παρὰ τίς ἀντιθέσεις. Δέν θά φέρουμε τόν ἄλλο στά μέτρα μας, στή νοοτροπία μας, στίς ἀρχές μας, γιά νά τόν ἀγαπήσουμε. Θά τόν ἀγαπήσουμε, ὅπως εἶναι, ὡς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀδελφό τοῦ Χριστοῦ. Καί εἶναι ὁ μόνος και ὁ πιό ἀσφαλῆς τρόπος νά συγκινήσουμε και νά κερδίσουμε τόν ἀδελφό μας, τόν συνάνθρωπό μας, γιά τόν ὅποιο θυσιάστηκε ὁ Χριστός.

Ὁ Ἀρχηγός τῆς πίστεώς μας, ἤλθε στήν αἵματοβαμμένη και σπαρασσομένη γῆ μας, γιά νά γκρεμίσῃ τά χωριστικά τείχη τῶν προκαταλήψεων και ἀνταγωνισμῶν. «Ὁ Χριστός εἶναι ἡ εἰρήνη ὅλων μας. Αὐτός διέλυσε και κατακρήμνισε τόν μεσότοιχο, τήν ἔχθρα, πού χώριζε τόν Ἰουδαϊσμό και τόν Ἑθνισμό...» (Ἐφεσ. β' 14). Γιά τόν Θεό τῆς ἀγάπης ὑπάρχουν μονάχα ἀδελφοί. Γιατί ὅλοι μας εἴμαστε παιδιά τοῦ ἰδίου Πατέρα, τοῦ Θεοῦ. Καί τό χρέος ὅλων μας εἶναι ἡ ἀγάπη. Τίποτε ἄλλο. Ὁ ἴδιος, ὁ Κύριός μας, τό διεκήρυξε: «Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐάν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις» (Ἰωάν. ιγ' 35). Ἡ ἀγάπη γιά τόν Χριστιανό δέν εἶναι πρὸς ἐκλογή. Εἶναι τό πρῶτο στή ζωή του. Χωρίς τήν ἀγάπη δέν ὑπάρχει τίποτα και δέν εἴμαστε τίποτε. Ὅποιος ἀπορρίπτει τήν ἀγάπη, ἀπορρίπτει τήν χριστιανική του ἰδιότητα.

Ταξιδεύουμε στό ἴδιο καράβι. Λοιπόν, θά ἀλληλοφραγωθοῦμε και θά τό ἀφήσουμε νά ναυαγήσῃ; «Εἰ ἀλλήλους δάκνετε και κατεσθίετε, βλέπετε μή ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε» (Γαλάτ. ε' 15), μᾶς ὑπενθυμίζει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Ξεχνᾶμε, πώς ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1821 πῆγε νά ναυαγήσῃ ἐξ αἰτίας τῶν προσωπικῶν φιλοδοξιῶν και ἀντιθέσεων τῶν προγόνων μας, πού θυσιάσαν τή ζωή τους, ὄχι ὅμως και τόν ἐγωισμό τους;

Γ.Β.Μ.

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Γεγονότα, επιπτώσεις, προσδοκίαι

Ἦν γάρ ὁ Μάιος φέρων εἴκοσι ἑννέα καί ὁ πρωινός ὕπνος ἡδύς ἦν ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν νέων καί νεανίδων· ὥς χθές γάρ καί πρότρυτα θαρρῶντες ἀμερίμνως ἐκοιτάζοντο (=ἐκοιμῶντο). Τότε στίφος πολύ τῶν ἀσεβῶν ὥχετο τόν δρόμον τόν ἀπάγοντα ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ.

Μέ αὐτόν τόν λυρικό τόνον ἀρχίζει ὁ ἱστορικός τῆς Ἀλώσεως Δούκας τήν ἐξιστόρησιν τῶν γεγονότων τά ὅποια ὠδήγησαν εἰς τήν Ἀλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τόνος λυρικός ὁποῖος ἐκθειάζει τόν Μάιον, τήν ἄνοιξιν, καί ὁ ὁποῖος θά καταλήξῃ εἰς θρῆνον. Μέ αὐτόν τόν τρόπον γίνεται ἐντονώτερη ἡ συναίσθησις τοῦ δράματος τό ὁποῖον συντελεῖται τήν 29ην Μαΐου 1453. Τρόπος ἀντιμετωπίσεως τῶν θλιβερῶν τῆς φυλῆς συμβάντων ἡ ἀντιπαραβολή τοῦ θλιβεροῦ χειμῶνος μέ τήν γλυκεῖαν ἄνοιξιν. Θά τό ἐπαναλάβῃ ὁ Διονύσιος Σολωμός κατά τήν Μεγάλην Ἐπανάστασιν, ὅταν τραγουδῇ τήν Ἑξοδον τοῦ Μεσολογγίου καί στήνῃ ὁ Ἔρως χορόν μέ τήν Ἀνοιξιν. Ἀκόμη ὁ Δούκας προφανῶς ἀναπολεῖ τά Ἐγκόσμια τοῦ Ἐπιταφίου, ὅπου ὁ θαπτόμενος Κύριος εἶναι τό γλυκύ Ἑαρ. Τό δρᾶμα τῆς πτώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ

τήν ὥραν τῆς Ἀναγεννήσεως τῆς φύσεως.

Ὅμως ἡ πτώσις τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους μέ κέντρον τήν Κωνσταντινούπολιν δέν ἐδημιουργήθη καί δέν διεμορφώθη μόνον περὶ τήν 29ην Μαΐου 1453. Ἐχρειάσθη χρόνος πολὺς, ἐχρειάσθησαν αἰῶνες, γιά νά ὑποκύψῃ τό κάλλος τοῦ Μεσαιωνικοῦ Κόσμου εἰς τήν βαρβαρότητα.

Ἐάν πρόκειται νά ἀναζητήσωμεν τίς ἀπαρχές τῆς Ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως αὐτές εὐρίσκονται πολὺ πίσω, ἀρκετά εἰς βάθος χρόνου. Τό ἔτος 1071 ὅπωςδήποτε χαρακτηρίζει τήν καμπήν, τήν ἀπαρχήν τῆς πτώσεως. Ἀπό τήν Ἀνατολήν ἓνας δροῦγγος Ἀσιατῶν ἐπέρχεται μέ σκοπόν ὄχι μόνον νά νικήσῃ, ἀλλά καθ' ὅλοκληρίαν νά ἐγκατασταθῇ. Ἐπέρχεται μέ μαχητές καί ὅπλα, ἀλλά κουβαλάει μαζί του οἰκογένειες μέ γυναῖκες, παιδιά, ὅπως καί κοπάδια. Ἡ ἥττα τῶν Βυζαντινῶν στρατευμάτων στό Μαντζικέρτ δυστυχῶς δέν εἶναι μόνον πολεμική. Εἶναι καί ἥττα ἐθνικῆς ὁμογενείας. Οἱ Τοῦρκοι ἀποτελοῦν πλέον μόνιμον ἐθνικήν ὑπηκοότητα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἀλλά τό πλῆγμα δέν εἶναι μόνον ἐξ Ἀνατολῆς. Εἰς τίς δυτικές ἐπαρχίες τοῦ Κράτους ἀκριβῶς τό ἴδιον ἔτος, 1071, ἡ συμφορά θά πλήξη τόν προαιώνιον Ἑλληνικόν ἱστόν τῆς Νοτίου Ἰταλίας. Θά πέση καί ἡ Βάρις. Ἐτσι ὁ Ἑλληνισμός ἀκριβῶς τό ἴδιον ἔτος δέχεται τό βαρὺ πλῆγμα τῆς ἀπωλείας τόσον εἰς τό ἀνατολικόν ἄκρον του ὅσον καί εἰς τό δυτικόν ὄχι μόνον ἐδαφῶν ἀλλά καί πληθυσμιακῆς συνθέσεως τῶν χώρων. Τό 1071 εἶναι τό κομβικόν σημεῖον τῆς ἐνάρξεως τῆς πτώσεως.

Ὅμως ὁ Ἑλληνισμός μέ τόν ὑποκρυπτόμενον ἐσωτερικόν δυναμισμόν θά ἀναθάλλῃ συντομώτατα. Δέν θά παρέλθῃ δεκαετία ἀπό τίς συγκλονιστικές αὐτές ἡττες καί ἡ σπιβαρά χεῖρ τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Α' τοῦ Κομνηνοῦ ἀνασπᾷ τόν βραχίονα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί τόν ὀδηγεῖ νικηφόρον εἰς τά πεδία τῶν μαχῶν. Ὁ ἴδιος ἀλλά καί ἡ δυναστεία του θά ἀποκαταστήσουν τό σύνορον τοῦ Βυζαντίου ἐκεῖ ὅπου περίπου τό εἶχεν ἀφήσει ὁ μέγας δημιουργός, ὁ Βασίλειος ὁ Β' ὁ Βουλγαροκτόνος. Νέα ἐποχή, μέ θαυμαστήν διοίκησιν, μέ πολιτιστικὴν ἀνάπτυξιν, μέ ἀνάδειξιν τῆς στρατιωτικῆς συγκροτήσεως. Ὅμως καί πάλιν τό σπέρμα τῆς πτώσεως ἐμφιλοχωρεῖ μέ τίς οἰκονομικῆς φύσεως παραχωρήσεις στίς ἀναδυόμενες ἰταλικές δημοκρατίες, οἱ ὁποῖες ἐν τέλει θά καταλύσουν τὴν οἰκονομικὴν αὐτοδυναμίαν τοῦ Βυζαντίου.

Ἡ Δ' Σταυροφορία μέ τὴν ἐπονείδιστον ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιφέρει ἀποδιοργάνωσιν

εἰς τόν ἐνιαῖον ἱστόν τοῦ Βυζαντίου. Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως τόν Ἰούλιον τοῦ 1204 ἀπό τοὺς Σταυροφόρους δέν εἶναι μόνον ἐπονείδιστος ἀλλά καί πολιτικῶς ἀνόητος. Οἱ ἄπειροι, δηλαδή χωρὶς πολιτικὴν ἐμπειρίαν, δυτικοὶ ἐφάρταζοντο ὅτι μέ τόν δοκησίσοφον δυναμισμόν καί φανατισμόν ἤμπορουν νά καταβάλουν καί νά ἀπωθήσουν τόν Τοῦρκον. Ἐτσι κατέστρεψαν τό οἰκοδόμημα τό ὅποῖον εἶχαν στήσῃ οἱ Κομνηνοί, οἱ ὁποῖοι μέ τὴν ἐμπειρίαν ἑκατοντάδων ἐτῶν βυζαντινῆς διπλωματίας εἶχαν κατορθώσει νά ὀδηγήσουν εἰς ὁμαλὴν συμβίωσιν στήν ἀρχήν, νά τιθασεύσουν ἐν συνεχείᾳ τὴν Τουρκικὴν λαίλαπα. Ἀλλά δέν εἶναι μόνον ἡ διάσπασις τοῦ Βυζαντίου εἰς ἐπὶ μέρους λατινοκρατούμενα κράτη, εἶναι καί ἡ φθορά ἡ ὁποία ἐπέρχεται μέ τὴν διάσπασιν καί τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς ἐπὶ μέρους κράτη, τὰ ὁποῖα ὅλα φιλοδοξοῦν τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλά δέν διστάζουν νά κατέλθουν εἰς τόν ἀλληλοσπαραγμόν. Ἀσφαλῶς ὁ Τοῦρκος καρδοκεῖ, ἐκμεταλλεύεται, προωθεῖται. Ὅμως δέν εἶναι μόνον ὁ Τοῦρκος. Ὀλίγον πρό τῆς Ἀλώσεως ὅλος ὁ χώρος περὶ τό Αἰγαῖον, τὴν Ἀδριατικὴν καί τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον ἔχει κατανεμηθῇ μεταξὺ διαφόρων λατινικῶν κρατῶν καί ἡγεμονιῶν. Τό Βυζάντιον περισφίγγεται, ἀσφυκτιᾷ ἐν μέσῳ λαῶν οἱ ὁποῖοι ἐποφθαλμοῦν ὄχι μόνον τόν χώρον, τὰ πλούτη, ἀλλά καί νά ἐξουσιάσουν τῶν ἀνθρώπων, κατοίκων καί κυρίων τοῦ χώρου αὐτοῦ.

Οἱ μὲν ἐξ Ἀνατολῆς ζητοῦν ἐδάφη καὶ ἀνθρώπους καὶ δὲν τοὺς ἐνδιαφέρουν καὶ πολὺ οἱ πεποιθήσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἀντιθέτως οἱ ἐκ τῆς Δύσεως, χωρὶς νὰ ἀδιαφοροῦν διὰ ἐδάφη, ἐνδιαφέρονται πρωτίστως διὰ τὴν ὑποταγὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἀπάρνησιν τῆς πίστεώς των.

Παρ' ὅλα αὐτά, τίς δυτικές προκλήσεις, τίς ἐσωτερικὲς διαμάχες (ἐξήντα ὀλόκληρα χρόνια θὰ διαρκέσουν οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι ἐντὸς τοῦ Βυζαντίου μεταξύ διεκδικητῶν τοῦ θρόνου), τίς ἀπὸ βορρᾶ ἀναφαινόμενες ἐπίσης διεκδικήσεις, ἰδίως τῶν Σέρβων, οἱ Ὀθωμανοὶ Τοῦρκοι βραδέως θὰ κατορθώσουν νὰ συντρίψουν τὸ Βυζάντιον. Ναι μὲν μόλις τὸ 1354 θὰ πατήσουν πόδι εἰς τὴν Εὐρώπην, εἰς τὴν Καλλίπολιν, ἀλλ' ἡ διαδοχὴ τοῦ Μανουὴλ τοῦ Β' Παλαιολόγου, τοῦ Ἰωάννου τοῦ Η' Παλαιολόγου, ἀκόμη καὶ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ ΙΑ' τοῦ Παλαιολόγου καθιλώνει τίς ἐμφύλιες διαμάχες, ἐπανασυνδέει τὴν ἐνότητα τοῦ κράτους, φροντίζει τὴν ἀξιόμαχον παρουσίαν, ἀναπτύσσει πολὺ πλευρον διπλωματικὴν δραστηριότητα καὶ πρὸς τὰ βασιλεία τῆς Δύσεως ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἐπίβουλον Ὀθωμανὸν Τοῦρκον καὶ τοῦ μειώνει τὴν σφοδρότητα.

Ὅμως ἡ δυναμικὴ τῶν πραγμάτων ὁδηγεῖ ἀφεύκτως εἰς τὴν ὀδυνηράν λύσιν. Ἀπὸ τὸ περασμένον φθινόπωρον τοῦ 1452 ὁ Μωάμεθ ὁ Β', εἰς τὴν πρωτεύουσάν του, τὴν Ἀδριανούπολιν, ἔχει ἀρχίσει τίς προετοιμασίαις διὰ τὴν μεγάλην ἐπι-

χείρησιν. Συγκεντρώνει στρατεύματα καὶ ὄπλισμόν καὶ ἐφόδια. Παραλλήλως ὁ Σουλτᾶνος, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος κατασκευάζει μίαν ἐντυπωσιακὴν ἀρμάδα ἀπὸ διαφόρων τύπων πλοῖα καὶ τὰ τέλη Μαρτίου 1453 τὴν στέλλει εἰς τὴν Προποντίδα μέ ναύαρχον τὸν ἐξωμότην Βουλγαρικῆς καταγωγῆς Σουλεϊμάν Μπάλτογλου.

Ἀλλὰ τὸ μέγα καύχημα καὶ ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ Μωάμεθ τοῦ Β' ἦταν ἡ *χωνεϊά*, ὅπως τὴν ἀποκαλεῖ ὁ Δούκας, τὸ πυροβόλον. Ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ Οὐγγρου μηχανικοῦ Οὐρβανοῦ ὅλον τὸν χειμῶνα 1452-1453 τὸ πυροβόλον κατεσκευάζετο, ὥστε τὸν Ἰανουάριον 1453 νὰ εἶναι ἔτοιμον. Εἰς τὰ τέλη Μαρτίου 1453 τὸ πυροβόλον συρόμενον ἀπὸ ἐξήντα βόδια καὶ μέ συνοδίαν διακοσίων ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι παρηκολούθουν τὴν σταθερότητα τοῦ ὀχήματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχε τεθῆ, ἐξεκίνησε διὰ τὸ μέγα ταξίδι πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὴν 23ην Μαρτίου ἀναχωρεῖ καὶ ὁ Μωάμεθ μέ τὰ τελευταῖα σώματα τοῦ στρατοῦ του, καὶ τὴν 5ην Ἀπριλίου 1453 ἕνας ἐντυπωσιακὸς στρατός 80.000 (ἕως 160.000) ἐνόπλων καὶ μία ἀπέραντος ἀρμάτα εὐρίσκονται πρὸ τῶν τειχῶν καὶ ἀρχίζει ἡ πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀσφαλῶς ἡ τεραστία αὕτη στρατιωτικὴ καὶ ναυτικὴ δύναμις ἐντυπωσίασε τοὺς πολιορκουμένους. Ὅμως οὐδὲ πρὸς στιγμὴν τοὺς ἀπεθάρρυνεν.

Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος ἐν ὄψει τῆς μεγάλης συγκρούσεως εἶχε καταφύγει, ὅπως καί οἱ πρό αὐτοῦ βασιλεῖς, εἰς συνεχεῖς διαβουλεύσεις πρὸς τοὺς ἡγεμόνες Δύσεως καί Ἀνατολῆς. Τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν πενιχρά ἕως ἀπογοητευτικά. Ἡ Σύγκλητος τῆς Βενετίας ἀπαντᾷ τὴν 16ην Νοεμβρίου ὅτι λυπεῖται διὰ τὰ γεγονότα τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλ' ἐάν ὁ Πάπας καί ἄλλαι δυνάμεις ὀργανώσουν Σταυροφορίαν δέν θά παραμείνῃ ἀμέτοχος. Ἡ Γένουα ἔδωσε τὴν υπόσχεσιν ὅτι θά ἀποστείλῃ ἓν πλοῖον καί ὅτι θά μεσολαβήσῃ εἰς τὸν βασιλέα τῆ Γαλλίας καί εἰς τὴν Φλωρεντίαν διὰ βοήθειαν. Ὁ Ἀλφόνσος ὁ Ε' τῆς Ἀρραγῶνος δίδει ἀορίστους ὑποσχέσεις ἀλλὰ παραχωρεῖ τὴν ἄδειαν νά συγκεντρωθοῦν σιτηρά καί ἄλλαι τροφαί εἰς τὴν Σκελίαν. Ἐξ ἄλλου ὁ ἴδιος ἀπέβλεπεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί ἡ προσφορά του ἀντιμετωπίζετο ὡποδῆποτε μέ ὑποψίαν. Ὁ Φρειδερίκος ὁ Γ' τῶν Ἀμβυβούργων καί ὁ Κάρολος ὁ Ζ' τῆς Γαλλίας εἶχαν ἐσωτερικούς περισπασμούς. Ἡ Ἀγγλία ἦταν ἐξησθενημένη καί δέν θά διέθετεν ἄνδρας διὰ τόσον μακρινούς τόπους. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σκωτίας καί οἱ βασιλεῖς τῶν Σκανδιναβικῶν χωρῶν ἐθώρουν τὸ Βυζάντιον χώραν μακρινήν. Οἱ μόνοι οἱ ὅποιοι θά ἠμποροῦσαν νά προστρέξουν εἰς βοήθειαν, οἱ βασιλεῖς τῆς Καστίλλης καί τῆς Πορτογαλίας ἀντιμετώπιζαν τοὺς ἀπίστους εἰς τὴν περιοχὴν των. Τέλος ὁ πάπας Νικόλαος ὁ Ε' δέν ἦταν δυνατόν νά

ἀγνοήσῃ τὴν σύνοδον τῆς Φλωρεντίας καί ἐδήλωνεν· *Ἐάν ἐσεῖς μέ τοὺς εὐγενεῖς σας καί τὸν λαόν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀποδέχεσθε τὸν ὅρον τῆς ἐνώσεως, θά μᾶς εὐρετε ἡμᾶς καί τοὺς σεβαστοὺς ἀδελφούς μας καρδιναλίους τῆς Ἀγίας Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας πάντοτε προθύμους νά ὑποστηρίξωμεν τὴν τιμὴν σας καί τὴν αὐτοκρατορίαν σας. Ἀλλ' ἐάν σεῖς καί ὁ λαός σας ἀρνεῖσθε νά δεχθῆτε τὸν ὅρον τῆς ἐνώσεως θά μᾶς ἀναγκάσετε νά λάβωμε μέτρα τὰ ὁποῖα εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν σωτηρίαν μας καί τὴν τιμὴν μας.* Ἔτσι ὡμά. Ἐν τέλει ἐνέδωσε καί ἐνοικίασε τρεῖς γενονατικά πλοῖα ἔμπορτα ἐφοδίων.

Ἀλλὰ καί ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν δέν ὑπῆρχαν ἐλπίδες. Μετὰ τὴν ἡτταν τοῦ Οὐνιάδου εἰς τὴν Βάρναν (1444) οἱ λαοὶ καί αἱ κυβερνήσεις των εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἦσαν ἔμφοβοι πρὸ τῆς προόδου τῶν Τούρκων εἰς τὴν περιοχὴν. Ὁ μέγας ἡγεμὼν τῆς Ρωσίας ἦταν πολὺ μακρὰν καί ἐπὶ πλέον ἐμπερίστατος. Ἐξ ἄλλου εἶχε σκανδαλισθῇ ἀπὸ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ὅρου τῆς Φλωρεντίας, παρ' ὅλον ὅτι ὁ λαός δέν τὸν εἶχεν ἀποδεχθῇ καί τὸν εἶχεν ἀπορρίψει. Οἱ ἡγεμόνες τῆς Μολδαβίας Πέτρος ὁ Γ' καί Ἀλέξανδρος ὁ Β' ἐφιλονεῖκουν. Ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας Βλαδισλάβος ὁ Β' ἦταν ὑποτελής εἰς τὸν Σουλτᾶνον καί μόνον μέ τὴν βοήθειαν τῶν Οὐγγρων θά ἐξεγείρετο, ἀλλ' οἱ Οὐγγροι εἶχαν ὑποστῇ δεινὴν ἡτταν εἰς τὴν Βάρναν. Ὁ δεσπότης τῆς Σερβίας Γεώργιος ἦταν τόσον ἀφωσιωμένος ὑποτελής εἰς τὸν Σουλτᾶ-

νον, ὥστε τοῦ εἶχεν ἀποστείλει ἕν στρατιωτικόν σῶμα νά ἐνωθῇ μέ τόν τουρκικόν στρατόν. Ὁ Σκεντέρ-μπεης εἰς τήν Ἀλβανίαν εἶχε περι-πασμούς μέ ἐπιτοπίους φυλάρχους τοὺς ὁποίους ὁ Μωάμεθ εἶχεν ὑπο-κινήσει ἐναντίον του. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γεωργίας καί ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Τραπεζοῦντος ἀντιμετώπιζαν τοὺς Τούρκους εἰς τὰ σύνορά των. Οἱ ἄρχοντες τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἦσαν τελείως ἀδύναμοι. Ἐν τέλει ὁ Τουραχάν μπέης εἶχεν ἐγκατασταθῇ εἰς τόν Ἰσθμόν καί ἠμπόδιζε τοὺς ἀδελφούς τοῦ Κωνσταντίνου, δε-σπότης τοῦ Μορέως, νά βοηθήσουν τήν Πόλιν.

Ἡ Εὐρώπη ἐκάθευδε. Ὅταν θά ἐξυπνοῦσε, θά ἔβλεπε τόν Τούρκον εἰς τήν Ἀδριατικήν νά ἀπειλῇ τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας.

Ἐνώπιον αὐτῆς τῆς δραματικῆς καταστάσεως ὁ Κωνσταντῖνος ἀνα-λαμβάνει νά τήν ἀντιμετωπίσῃ. Ἀρ-νεῖται διαρρήδην νά ὑποκύψῃ εἰς τίς παρακλήσεις τῶν συνεργατῶν του νά διαφύγῃ ἀπό τήν Πόλιν καί μακρόθεν νά ὀργανώσῃ σταυροφο-ρίαν.

Ἀπό τὰ πρῶτα του μελήματα ἦ-σαν νά καταγράψῃ τίς δυνάμεις του. Ἀπό τήν ἀναφοράν τοῦ πρω-τοβεστιαρίτου καί συγγραφέως τῆς Ἀλώσεως Γεωργίου Σφραντζῆ, ὁ ὁ-ποῖος κατέγραψε τοὺς ἄνδρες οἱ ὁ-ποῖοι ἠμποροῦσαν νά φέρουν ὅπλα, ἀκόμη καί τοὺς μοναχοὺς, προκύ-πτει ὅτι οἱ διαθέσιμοι ἄνδρες ἦσαν 4.983 Ἕλληνες καί κάτι ὀλιγώτερον ἀπό 2.000 ξένοι. Παρά τίς δολιχο-

δρομίες τῶν κυβερνήσεών των ὑ-πῆρξαν ἐλπίδες ἀπό μεμονωμένους ἡγέτες, οἱ ὁποῖοι ἔσπευσαν νά ἀγω-νισθοῦν εἰς τό παλαιόν Βυζάντιον. Πρῶτος μεταξύ αὐτῶν ὁ ἥρωικός Γενουάτης Giovanni Giustiniani Longo, ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Κιέβου καρ-δινάλιος Ἰσίδωρος, ἡ Ἑνετικὴ πα-ροικία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Καταλανικὴ παροικία τῆς Κωνσταν-τινουπόλεως. Ἡ Γενουατικὴ παροι-κία τοῦ Πέραν ἐτήρει ἐπαμφοτερί-ζουσιν στάσιν.

Εἰς τήν συνέχειαν ὁ Κωνσταντῖνος κατανέμει τίς δυνάμεις του κατὰ τόν ἀποτελεσματικώτερον τρόπον. Μέ τὰ καλύτερα ἑλληνικά στρατεύ-ματα τοποθετεῖται εἰς τό Μεσοτεί-χιον, εἰς τήν κοιλάδα τοῦ Λύκου, πλησίον τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Ρωμα-νοῦ. Δεξιὰ του εὐρίσκεται ὁ Gius- tiniani, ὁ ὁποῖος, ὅταν ὁ Μωάμεθ συγκεντρώνει τό βάρος τῆς ἐπιθέ-σεως κατέναντι τοῦ αὐτοκράτορος, μετακινεῖται πλησιέστερον πρὸς τόν Κωνσταντῖνον καί τήν θέσιν του καταλαμβάνουν οἱ ἀδελφοί Μποκ-κιάρντι μέ τοὺς ἄνδρες των. Τά ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν ἀνατίθεν-ται εἰς τόν Ἑνετόν βάιλον τῆς Κων-σταντινουπόλεως μέ ἀποστολήν νά καθαρῇ καί νά ξαναγεμίξῃ τήν τάφρον. Εἰς ὅλην τήν ἔκτασιν ἕως τὰ θαλάσσια τείχη ἦσαν τοποθετη-μένες δυνάμεις Ἑλλήνων, Γενουα-τῶν, Ἑνετῶν. Κατά μῆκος ἐνός τμήματος τῶν θαλασσίων τειχῶν ἦ-σαν τοποθετημένοι μοναχοί. Εἰς τό ἀνατολικόν ἄκρον τῆς ἀκτῆς τῆς Προποντίδος εἶχαν τοποθετηθῇ οἱ Καταλανοί. Ἐφρουροῦντο ἡ Ἀκρό-

πολις καὶ οἱ ἀκτές τοῦ Κερατίου κόλπου. Δύο ἀποσπάσματα ἐφειδριῶν εἶχαν κρατηθῇ εἰς τὴν πόλιν μέ διοικητὰς τόν Λουκᾶν Νοταρᾶν, κοντά καί πίσω ἀπὸ τὰ χερσαῖα τεῖχη μέ ἀριθμόν κινητῶν πυροβόλων, καί τόν Νικηφόρον Παλαιολόγον πλησίον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Οἱ στρατιῶται εἶχαν καλόν ἀτομικόν ὅπλισμόν, καλύτερον ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους Τούρκους, ἐφοδιασμένοι μέ ἀκόντια καί βέλη καί βαλίστρες, ἐνῶ ὑπῆρχαν καί ἀρκετά κινητὰ πυροβόλα. Ἡ ὀργάνωσις τῆς ἀμύνης εἶχεν ὀργανωθῇ ἀπὸ τόν Λουκᾶν Νοταρᾶν, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐπιμεληθῇ τὴν ἐπισκευὴν τῶν τειχῶν καί τὴν προμήθειαν ἀρκετῶν ἐφοδίων.

Ἡ πολιορκία τῆς Πόλεως, ἡ ὁποία ἤρχισε τὴν 5ην Ἀπριλίου, δέν ἀπέδιδε τὰ προσδοκώμενα ἀπὸ τόν Μωάμεθ ἅμεσα ἀποτελέσματα. Ἐχρηιάσθη δύο μῆνες διὰ νά εἰσέλθῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τό πυροβόλον εἰς τό ὁποῖον εἶχε στηρίξει τὴν ὑπερηφάνειάν του δέν ἀπέφερε τοὺς καρπούς τοὺς ὁποίους ἤλπιζεν. Οἱ ζημίαι τίς ὁποῖες ἐπροκάλει εἰς τό τεῖχος ἐπεσκευάζοντο τὴν ἀκόλουθον νύκτα. Ὑπόνομοι τίς ὁποῖες ἔσκαπταν οἱ μεταλλωρύχοι του, ἀντικαθίσταντο ἀπὸ ἀνθυπονόμους οἱ ὁποῖες κατασκευάζοντο μέ τίς ὁδηγίες τοῦ μηχανικοῦ Γιοχάννες Γκράντ, εἰς τόν ὁποῖον εἶχε καταφύγει ὁ Λουκᾶς Νοταρᾶς.

Ἀλλεπάλληλοι ἦσαν οἱ ἀπογοητεύσεις τοῦ Μωάμεθ. Ἡ προσβολή εἰς τὰ τεῖχη τὴν 18ην Ἀπριλίου θά καταλήξῃ εἰς πανωλεθρίαν. Εἰς τὴν

θάλασσαν θά ἀποτύχῃ ἡ προσπάθεια τοῦ ἐξωμότου Μπάλτογλου, νά διεισδύσῃ εἰς τόν Κεράτιον κόλπον. Ἀλλά τό ὕψιστον ὄνειδος θά ὑποστῇ ὁ Μωάμεθ τὴν 15ην Ἀπριλίου, ὅταν ὁ πεπειραμένος ναυτικός Φλαντανελλᾶς κατορθώσῃ νά κατανικήσῃ τίς ὀργανωμένες προσβολές τοῦ Τουρκικοῦ στόλου καί νά ἀγκυροβολήσῃ εἰς τόν λιμένα τῆς Κωνσταντινουπόλεως τό αὐτοκρατορικόν του μεταφορικόν μέ τρία ἄλλα γενονατικά πλοῖα ἔμπορτα ὄλα. Ἡ καθαίρεσις καί ὁ ἐξευτελισμός τοῦ Μπάλτογλου ἦταν ἡ συνέπεια τῆς δεινῆς ἥττας τοῦ Μωάμεθ εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἦδη ἤγγιζεν ἡ 29η Μαΐου τὴν ὁποῖαν ὁ Μωάμεθ εἶχεν ὀρίσει ὡς ἡμέραν τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως. Πράγματι τὴν μίαν καί μισήν μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἀρχίζει μέ ἀλλεπάλληλα κύματα ἡ ἐπίθεσις. Ἡ πρώτη ἐπίθεσις, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἀπὸ σώματα ἀτάκτων, τοὺς βασιβουζούκους, ἀποτυγχάνει διότι εὐρέθησαν πρό ὑπερασπιστῶν καλύτερα ἐκπαιδευμένων καί καλύτερα ὀπλισμένων. Ἀλλά καί ἡ δευτέρα ἐπίθεσις μέ συντάγματα Μικρασιατῶν Μουσουλμάνων, καλύτερα ὀπλισμένων καί φανατικῶν πιστῶν Μωαμεθανῶν. Ἐπίσης καί ὁ νέος ναύαρχος Χαμζᾶ μπέης δέν κατορθώνει νά ἐγκαταστήσῃ τὰ στρατεύματα τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀποβιβάσει, διότι ἀπεκρούσθησαν ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ καί τοὺς ὀπαδούς τοῦ Ὁρχάν. Ἔτσι ὁ Μωάμεθ ἀναλαμβάνει προσωπικῶς τὴν

ήγεσίαν τῶν ἐπιτιθεμένων ἐκλεκτῶν σωμάτων, τῶν γενιτσάρων. Παρά τήν ὁρμήν των καί τήν τελείαν ἐκπαίδευσίν των δέν κατορθώνουν νά ἀνοίξουν διάβασιν καί νά προωθηθοῦν. Ἡ μάχη διεξάγεται εἰς τόν φράχτην σῶμα πρὸς σῶμα. Τότε κάποιοι Τούρκοι παρατηροῦν ἓνα ἄνοιγμα εἰς τήν γωνίαν τοῦ τείχους τῶν Βλαχερνῶν, τήν Κερκόπορταν, καί κατορθώνουν νά διαπεράσουν ἓνα μικρόν ἀριθμόν, περὶ τοὺς πενήντα. Οἱ Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι ἐμάχοντο εἰς τόν φράχτην, ἀντιλαμβάνονται τήν διείσδυσιν καί σπεύδουν νά ἀποκλείσουν τήν διέλευσιν. Ὅμως τότε ἔρχεται ἀπὸ τό ὕψος τῶν τειχῶν ἡ χαριστική βολή. Ὁ Giustiniani δέχεται βαρὺ πλήγμα εἰς τόν θώρακα ἀπὸ πυροβολισμόν καί παρὰ τίς παρακλήσεις τοῦ Κωνσταντίνου νά παραμείνῃ εἰς τήν θέσιν του ἀποχωρεῖ διὰ νά διαπεραιωθῇ εἰς ἓνα γενουατικόν πλοῖον. Τόν Giustiniani ἀκολουθοῦν καί οἱ πολυάριθμοι ἄνδρες του. Εἰς τό πεδῖον τῆς μάχης ἀφέθησαν μόνοι ὁ Κωνσταντῖνος καί οἱ Ἕλληνες, μέ τοὺς ὀλίγους συμμάχους. Ὅμως ὁ ἀγὼν ἐσυνεχίζετο καί οἱ ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων ἀπεκρούοντο. Ἀλλὰ τό πλήθος, τό ὑπέρμετρον πλήθος, τῶν Τούρκων ὑπερίσχυσεν. Οἱ Ἕλληνες διατήρησαν καθ' ὅλοκληρίαν τήν ἀρχικὴν των ἔντασιν ἕως ὅτου ἡ πονηρά καί ἀγνώμων τύχη, ὅπως γράφει ὁ Κριτόβουλος, προὔδωκε τούτους.

Τῆς Ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶχαν προηγηθῇ διαβουλεύσεις καί συζητήσεις μεταξύ τῶν ἀντιπάλων. Ὁ Μωάμεθ ἐδήλωνεν εἰς τόν Κωνσταντῖνον ὅτι ἐπιθυμεῖ τήν Πόλιν· *Ἡ τήν πόλιν λαμβάνω ἢ ἡ Πόλις λαμβάνει με ζῶντα ἢ τεθνεῶτα*. Εἰς τόν Κωνσταντῖνον δίδει τήν Πελοπόννησον καί εἰς τοὺς ἀδελφούς του ἄλλας ἐπαρχίας καί νά παραμείνουν φίλοι. Ὅμως ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ ὁποῖος συνεχίζει μίαν προαιώνιον παράδοσιν Ἑλληνικὴν καί Χριστιανικὴν ἀξιοπρεπείας καί ἱστορικῆς αὐτοσυνειδησίας, ἀρνεῖται οἰανδήποτε διαπραγμάτευσιν καί ἀπαντᾷ· *Τό δέ τήν Πόλιν σοί δοῦναι οὐτ' ἐμὸν ἐστίν, οὐτ' ἄλλου τῶν κατοικούντων ἐν ταύτῃ. Κοινῇ γάρ γνώμῃ πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν καί οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν*.

Ἐν τέλει, τήν 29ην Μαΐου 1453 εἰσῆρχετο εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν ὁ Μωάμεθ ὁ Προθητής. Καί συγχρόνως ἤλλασεν ἡ πορεία τῆς ἀνθρωπότητος μάλιστα εἰς τήν περιοχὴν τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης καί τῆς Μέσης Ἀνατολῆς μέ σημαντικὰς γεωπολιτικὰς προεκτάσεις πέρα τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Ἀλλὰ ἐνῶ ὁ Μωάμεθ εἰσῆρχετο εἰς τήν Πόλιν, ταυτοχρόνως ἀνῆρχετο καί ὁ Νέος Ἑλληνισμός, μέ ἔντονον τήν παρουσίαν τοῦ ἀμέσου Βυζαντινοῦ παρελθόντος. Ὁ Ἑλληνισμός ἔκλαυσε καί ἐθρήνησε τήν πτῶσιν τῆς πόλεως καί τήν ἀπώλειαν τῆς αὐτοκρατορίας του, ἀλλά

δέν έπτοήθη. Ώδύρετο καί έπόνει τήν άλλαγήν τής μοίρας του, αλλά δέν ύπέκυπτε είς αυτήν. Εύρε καταφύγιον είς τήν θεολογικήν έρμηνείαν τής συμφοράς ότι είς τάς άμαρτίας του ώφείλετο ή άλωσις καί έθεώρησε τήν Τουρκοκρατίαν ώς ευκαιρίαν άσκήσεως καί άναδείξεως των κρυφών εκείνων δυνάμεών του.

Εύρε λοιπόν πνευματικόν ήγέτην, τόν Γεώργιον Σχολάριον, γνωστόν από τούς ποικίλους άγώνες του διά τήν διαφύλαξιν τής πίστεως, τής παρηγοριās καί τής δυνάμεως του μέλλοντος νά ύποδουλωθή Γένους, ό όποίος άνεδείχθη είς Οίκουμενικόν Πατριάρχη. Όμως ό όξύνους διπλωμάτης Μωάμεθ προσέφερε καί νέον τίτλον, καί νέον άξίωμα είς τόν Πατριάρχη, ώνομάσθη καί διωρίσθη αυτός καί οί διάδοχοί του milletbassi των Ρούμ. Ό τίτλος καί τό άξίωμα δέν ήσαν έκκλησιαστικά, ήσαν πολιτικά. Άνεδεικνύετο λοιπόν ό πατριάρχης καί πολιτικός ήγέτης, Έθνάρχης. Ό πρόσθετος αυτός τίτλος καί τό άξίωμα δέν ήσαν καθόλου επίζηλα, ήσαν πολύ επικίνδυνα, όπως έδείχθη είς τήν πορεία των έπομένων αιώνων.

Όμως ή Έκκλησία καί ό Έλληνισμός άπεδέχθησαν αυτή τήν ιδιότητα. Είς τήν άπέραντον ένοποιημένην Όθωμανικήν Αυτοκρατορίαν τό Πατριαρχείον Κωνσταντινουπόλεως κυρίως μέ τήν συνδρομήν καί των λοιπών πατριαρχείων τής Άνατολής θά πλημμυρίση τόν χώρον μέ επι-

σκοπός, άρχιεπισκοπός, μητροπόλεις, μοναστικά συγκροτήματα, έτσι όπου ή παρουσία έκκλησιαστικών ήγετών νά είναι οικεία είς κάθε τμήμα τής Όθωμανικής αυτοκρατορίας. Μία παρουσία ή όποία δέν τονώνει μόνο τό όρθόδοξον έκκλησιαστικόν πνεύμα, αλλά καί τό έθνικόν. Είς τήν έπίσημον άμφίεσιν του πατριάρχου καί των άρχιερέων ό ύπόδουλος Έλλην όραματίζεται τόν βασιλέα των Ρωμαίων, ό σάκκος του άρχιερέως, ή μίτρα του άρχιερέως, είναι ό σάκκος καί τό στέμμα του βασιλέως.

Όταν ό Μωάμεθ έκάλει τόν Οίκουμενικόν πατριάρχη milletbassi των Ρούμ του προσδιωρίζετο καί ή διαδοχή των βυζαντινών αυτοκρατόρων. Είς τόν milletbassi των Ρούμ ό ύπόδουλος έβλεπεν τόν βασιλέα καί αυτοκράτορα Ρωμαίων. Ήταν λοιπόν ό Οίκουμενικός Πατριάρχης όχι μόνον διάδοχος είς τήν αποστολικήν διαδοχήν, αλλά καί είς τήν βυζαντινήν αυτοκρατορικήν.

Τό όθωμανικόν σύστημα διοικήσεως έδιδεν άκόμη τήν δυνατότητα νά άναπτυχθούν οί κοινότητες. Ό δυνάστης τίς έφρόντιζε διά φοροεσπρακτικούς λόγους, άλλ' ό ύπόδουλος τίς άνήγαγεν είς κέντρα διοικητικής έκπαιδεύσεως.

Μέ τήν πάροδον του χρόνου καί τίς δυνατότητες τίς όποιες παρείχεν ή άποφυγή των δυναστών νά μετέλθουν έργα έμπορίου καί ναυτιλίας, ένα μέγα πλήθος Έλλήνων άλώνίζει στίς χερσαίες εκτάσεις τής

Μεσευρώπης καί τῆς Δυτικῆς Εὐρώ-
πης ἐμπορευόμενος, ἐνῶ ἄλλο πλῆ-
θος διαπλέει κυρίως τὴν Μεσόγειον
καί ὄχι μόνον. Ἀποκομίζει ἀγαθὰ
καί πλούτη τὰ ὅποια ὅμως δέν θά
μπορῇ πάντοτε νά τὰ οἰκαιοποιεῖται
διότι θά καταλήγουν στά σουλτα-
νικά ἐνδικοιτήματα καί στῶν ἀγάδων
τούς ὄντάδες.

Οἱ συνθηκῆς ἐργασίας ὁδηγοῦν εἰς
τὴν δημιουργίαν ἰσχυρῶν παροικιῶν
Ἑλλήνων κυρίως ἐμπόρων καί τε-
χνιτῶν. Ὡς ἡ Εὐρώπη, Δυτική καί
Ἀνατολική, ἀλλά καί ἡ Ἀφρική
καί ἡ Ἀσία, πλημμυρίζει ἀπό πολυ-
ἀριθμους παροικίες εὐρωστες οἰκονο-
μικῶς καί πολυάνθρωπες.

Εἶναι παράδοξος ἀλλ' ὄχι ἀνεξή-
γητος αὐτή ἡ σθεναρά παρουσία τοῦ
Ἑλληνισμοῦ τόσον τοῦ αἰχμαλώτου
εἰς τόν Τοῦρκον δυνάστην, ὅσον
καί τοῦ ἀποδήμου.

Καί μεταξύ ὧν αὐτῶν, ἐκεῖνο
τό ὅποϊον ἐντυπωσιάζει εἶναι ἡ ἐν-
τονος καί δυναμική παρουσία σχο-
λείων, ὁ πόθος τῆς μαθήσεως. Ἐ-
νας πόθος ὅπου τό παρελθόν τῆς
φυλῆς ζωντανεῖ τόσον μέ τούς
ἀρχαίους Ἑλλήνες συγγραφεῖς ὅσον
καί μέ τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας
καί τούς Βυζαντινοὺς προπάτορες.
Ἐδῶ, κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν
συντελεῖται ὁ σύνδεσμος τῆς ἀρ-
χαίας Ἑλληνικῆς μέ τὴν Χριστιανι-
κὴν παιδείαν.

Ἀκόμη μέ τὴν Ἀλωση τῆς Κων-
σταντινουπόλεως ὁ Ἑλληνισμός ἀ-
ποκτᾷ πλήρη συνείδησιν τῆς ἑλληνι-
κότητός του. Πλὴν τῶν ἄλλων τοῦ

τό ὑπενθυμίζουν καί οἱ ἐχθροὶ του.
Ὁ Μωάμεθ βλέπει εἰς τό πρόσωπον
τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως τούς ἀπογόνους τῶν παλαιῶν
ἐκείνων Ἀχαιῶν, οἱ ὅποιοι κατέ-
στρεψαν τὴν Τροίαν καί ἔρχεται ὡς
ἐκδικητής. Ὁ Αἰνείας Piccolomini, ὁ
κατόπιν πάπας Πῖος ὁ Β', θά ὁμι-
λήσῃ διὰ δεύτερον θάνατον τοῦ Ὁ-
μήρου καί δεύτερον θάνατον τοῦ
Πλάτωνος, τούς προγόνους τῶν μα-
χητῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ
ὅπως ὁ Δούκας περιγράφει τὴν κα-
ταστροφὴν τῆς πνευματικῆς κληρο-
νομίας τῶν Βυζαντινῶν *δι' ἐνός νο-
μίσματος δέκα βίβλοι ἐπιπράσκοντο,
Ἀριστοτελικοί, Πλατωνικοί, θεολο-
γικοί καί πᾶν ἄλλο εἶδος βιβλίου.*
Ἑλλήνες ἦσαν οἱ συγγραφεῖς τῆς
παιδείας αὐτῶν τῶν Ρωμαίων.

Μέ τὴν Ἀλωση τῆς Κωνσταντι-
νουπόλεως παρεδίδοτο εἰς τό μέλλον
νά δουλεύσῃ ἔθνος, ἀλλά καί νά
ἀναστηθῇ, μία πλουσιωτάτη θησαυ-
ροθήκη. Ὑποδομῆς καί ὁραματι-
σμών. Εἶχε τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν
καί τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν. Ἀλλ'
εἶχε καί τὴν προοπτικὴν τῆς ζωῆς
τοῦ Γένους. Τοῦ προσέφερε τὴν οἰ-
κουμενικότητα. Ὅσάκις ὁ νεώτερος
Ἑλληνισμός ἐνεδύθη τὴν Οἰκουμενι-
κότητα τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ ὁποία
δέν ἔπαυε νά στηρίζεται ἑλληνικά,
καί ὁσάκις ξέφυγε ἀπὸ τόν Ἑλλαδι-
σμόν διὰ νά ἐγκολπωθῇ τὴν Οἰκου-
μενικότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐπο-
ρεύθη πέρα τῶν κρίσεων καί ὑπε-
ράνω τῶν ἀποτυχιῶν.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ. Γ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ,
Ὁμότ. Καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς
Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΤΟΥ ΠΙΛΑΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ (Προίμιο τῆς Πρόκλας ὡς ἀγίας)

Στό κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο διαβάζουμε: «Καθημένου δέ αὐτοῦ (τοῦ Πιλάτου) ἐπὶ τοῦ βήματος (στὴ δικαστική του ἔδρα) ἀπέστειλεν πρὸς αὐτόν ἡ γυνὴ αὐτοῦ (μήνυμα) λέγουσα, Μηδέν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ (Ἰησοῦ), πολλὰ γάρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν» (Ματθ. 27, 19). Ἀμέσως προβάλλει τὸ ἐρώτημα, τί εἰδους ὄνειρο ἦταν αὐτό; Στόν προσδιορισμό τοῦ περιεχομένου ὑπάρχει κάποια σχετική ἀοριστία καὶ ἀσάφεια καὶ ἀπὸ τούς παλαιότερους καὶ ἀπὸ τούς νεότερους ἐρμηνευτές.

Ὁ καθηγητὴς Παναγιώτης Τρεμπέλας ἔχοντας ὑπ' ὄψη του ἀρκετοὺς ἀπὸ αὐτοὺς γράφει-μεταφράζει τὴν τελευταία πρόταση ὡς ἑξῆς: «Διότι πολλὰς ἀνησυχίας καὶ φόβους ἔπαθα σήμερον εἰς τὸ ὄνειρόν μου ἔνεκα αὐτοῦ» (*Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, Ἀθῆναι 1951, σελ. 502). Οἱ καθηγητές Β. Βέλλας, Εὐ. Ἀντωνιάδης, Ἀμ. Ἀλιβιζᾶτος καὶ Γερ. Κονιδάρης τὴν ἀποδίδουν μέ τὸ «διότι ὑπέφερα πολὺ σήμερα εἰς τὸ ὄνειρόν μου ἐξ αἰτίας του» (*Ἡ Καινὴ Διαθήκη*, Ἔκδ. Γ', Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθῆναι 1992, σελ. 64). Καὶ οἱ καθηγητές Γ. Γαλίτης, Ἱ. Καραβιδόπουλος, Ἱ. Γαλάνης, Π. Βασιλειάδης μεταφράζουν τὴν αἰτιολογία

τῆς γυναίκας τοῦ Πιλάτου μέ τὸ «γιατί πολὺ ταλαιπωρήθηκα ἀπόψε στ' ὄνειρό μου ἐξ αἰτίας του» (*Ἡ Καινὴ Διαθήκη*, Βιβλικὴ Ἑταιρεία, Ἀθήνα 1989, σελ. 65).

Ἐπομένως συγκλίνουν ὅλοι στό ὅτι κάτι ἀνησυχοῦσε καὶ βασάνιζε στόν ὕπνο της τὴ γυναίκα τοῦ Πιλάτου. Ἴσως τὴ βασάνιζε ἐκεῖνο, γιὰ τὸ ὅποιο ἀνησυχοῦσε καὶ ἀγωνιοῦσε καὶ ὁ Πιλάτος. Ὅτι δηλαδή, ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς ἦταν ἀθῶος καὶ δίκαιος, πρᾶγμα τὸ ὅποιο γινώριζε καὶ διαπίστωνε ὁ Πιλάτος, πιεζόταν νά παραβεῖ τὴ συνείδησή του καὶ νά ὑποκύψει καὶ νά ἐνδώσει στίς ἄδικες κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἀπαιτήσεις ἐνός μέρους τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ. Ὅπως δὲ ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ συνειδησιακὴ-ψυχικὴ πάλη θά ἤθελε νά τὴ μοιραστεῖ μέ τὴ γυναίκα του. Ἀλλὰ δέν μπορούσε νά τὸ κάνει μέ ἔγγραφο ἢ μέ κάποιο ἔμπιστό του ἀγγελιοφόρο. Τηλέφωνο δέν εἶχε, οὔτε σταθερό, οὔτε κινητό, οὔτε ἀσύρματο. Καὶ ἔτσι τὸ μήνυμα πού ἤθελε νά τῆς στείλει, τὸ ἔστειλε μέ ἄλλο τρόπο. Μέ τὸν ψυχικό-πνευματικό του κόσμον. Θά λέγαμε ὅτι ἔχουμε μία μεταβίβαση σκέψεως ἢ μᾶλλον ψυχικῆς καταστάσεως. Ὅτι ἔχουμε ἓνα εἶδος τηλεπάθειας.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας Θεοφύλακτος λέει: «ὦ! τοῦ θαύματος! Κρινόμενος (ὁ Κύριος) ὑπὸ Πιλάτου, ἐξεφόβει (ποῖος ἢ τί;) τὴν τούτου γυναῖκα· οὐκ αὐτὸς δέ ὄρᾳ τὸ ὄναρ, ἀλλ' ἡ γυνή... **Προνοίας** δέ ἔργον τὸ ὄναρ, οὐχ ἵνα ἀπολυθῇ ὁ Χριστὸς διὰ τοῦτο γενόμενον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ἡ γυνή» (*Ἑρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, J. - P. Migne, *Patrologia Graeca*, 123, 464 C). Ὁ Θεοφύλακτος δέν μποροῦσε νὰ πιστέψει στήν ψυχοπνευματικὴ τηλεπάθεια ἢ ἦταν ἄγνωστη (σ' αὐτόν) τότε, ὅταν ἔγραφε. Γι' αὐτὸ καὶ ἀπέδωσε τὸ ὄνειρο σέ θεία ἐπέμβαση. Γι' αὐτὸ καὶ ἀναφωνεῖ «ὦ! τοῦ θαύματος» καὶ γι' αὐτὸ τὸ χαρακτηρίζει «προνοίας ἔργον». Ἀλλ' εὐθύς ἀμέσως προκύπτει τὸ φλέγον ἐρώτημα: Ποιὸς ἢ τί «ἐξεφόβει» τὴν γυναῖκα τοῦ Πιλάτου· ὁ Ἰησοῦς, ὁ Πιλάτος ἢ τὸ ὄνειρο;

Ἐπίσης ὁ M. J. Lagrange στίς ἀρχές τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα θέλοντας νὰ ἐρμηνεύσει τὸ φαινόμενο γράφει: «Κατὰ τὴν σκέψιν τοῦ εὐαγγελιστοῦ τὸ ὄνειρον τῆς συζύγου τοῦ Πιλάτου ἦτο ὑπερφυσικῆς προελεύσεως». Καὶ προσθέτει ὁ καθηγητὴς Παναγιώτης Τρεμπέλας, μεταφέροντας καὶ τὸν I. Owen (1864) τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰώνα: «Πράγματι πῶς ἡ γυνὴ αὕτη εἶδε τόσον φοβερόν ὄνειρον σχετιζόμενον πρὸς ἓνα κατάδικον, τὸν ὁποῖον δέν ἐγνώριζεν...;» (ὅπ. παρ., σελ. 602).

Νομίζουμε ὅμως ὅτι οἱ ἐξηγήσεις αὐτὲς μᾶλλον εἶναι ἀπίθανες, του-

λάχιστον καθ' ὁλοκληρίαν, τ.ἐ. γιὰ ὅλο τὸ περιεχόμενο τοῦ ὁνείρου καὶ τοῦ μηνύματος τῆς συζύγου τοῦ Πιλάτου. Ὡς προσεγγίσουμε περισσότερο τὰ λεγόμενα. Π.χ. ἔτσι ὅπως τὰ γράφει ὁ Θεοφύλακτος («Κρινόμενος... ἐξεφόβει») μοιάζει ὅτι τὸν ἐκφοβισμό μέ τὸ ὄνειρο τὸν ἀποδίδει στὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ δεκτό ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐκφόβιζε τὴν γυναῖκα τοῦ Πιλάτου, γιὰ νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν καταδίκη του σέ θάνατο, γιὰ τὸν ὁποῖο «ἐγένετο», ἤλθε ἐκουσίως νὰ τὸν ὑποστεῖ;

Ἐπίσης ὁ M. J. Lagrange γράφει ὅτι «κατὰ τὴν σκέψιν» τοῦ Εὐαγγελιστοῦ τὸ ὄνειρο ἦταν ὑπερφυσικῆς προελεύσεως. Πῶς ὅμως ἐγνώριζε ὁ Lagrange τὴν σκέψιν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ὅταν ὁ ἴδιος δέν μᾶς λέει τίποτε; Ἀλλὰ καὶ εἰάν ὑποθέσουμε ὅτι στή σκέψιν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου, σύμφωνα καὶ μέ τίς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἦταν ἡ ἄποψη αὐτῆ τοῦ Lagrange, ὅμως δέν ἀφέθηκε νὰ γράφει κάτι τέτοιο, ἐφ' ὅσον μάλιστα δεχόμεθα τὴν θεία ἐπιστασία κατὰ τὴν συγγραφὴ τῶν Εὐαγγελίων, ὥστε νὰ μὴ περιπέσουν σέ λάθη οἱ συγγραφεῖς τους. Κατόπιν τούτου, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ δεχθοῦμε ὅτι τὸ «τόσο φοβερό», κατὰ τὸν I. Owen, ὄνειρο τῆς συζύγου τοῦ Πιλάτου ἦταν ὑπερφυσικῆς προελεύσεως καὶ μάλιστα ἐξ ὁλοκληρίου;

Ἄξιο σημειώσεως εἶναι καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ μέγας ἐρμηνευτὴς τῆς Ἀγ. Γραφῆς Ἰωάννης ὁ Χρυσόστο-

μος είναι πολύ επιφυλακτικός στο σχετικό σχολιασμό του ἐν λόγῳ ὄνειρου, λέγοντας: «Ὅρα οἷον γίνεται πάλιν, ἱκανόν πάντας αὐτοῦς ἀνακαλέσασθαι. Μετά γάρ τῆς ἀπό τῶν πραγμάτων (πείρας καί) ἀποδείξεως, καί τό ὄναρ οὐ μικρόν ἦν. Καί τίνος ἔνεκεν οὐκ αὐτός ὀρᾷ; Ἥ ὅτι ἐκείνη (ἡ γυνή) ἀξία ἦν μᾶλλον· ἢ ὅτι αὐτός εἰ εἶδεν, οὐκ ἂν ἐπιστεύθη ὁμοίως, ἢ οὐδ' ἂν ἐξεῖπε. Διά τοῦτο οἰκονομεῖται τήν γυναῖκα ἰδεῖν, ὥστε κατάδηλον γενέσθαι πᾶσι» (*Ερμηνεία εἰς τό κατά Ματθαῖον*, Ὁμιλ. ΠΣΤ', PG 58, 764). Δέν κάνει λόγο συγκεκριμένως περί θείας προελεύσεως τοῦ ὀνείρου, ἄν καί ἐπιχειρεῖ ἐπιμελῶς νά ἐπεξηγήσῃ τό φαινόμενο. Ἰσως εἶναι ἐπηρεασμένος καί ἀπό τήν καθολική ἐπιστολή τοῦ Ἰακώβου πού γράφει: «Μηδεῖς πειραζόμενος λεγέτω ὅτι ἀπό Θεοῦ πειράζομαι· ὁ γάρ Θεός ἀπείραστός ἐστιν κακῶν, πειράζει δέ αὐτός οὐδένα» (Ἰακ. 1, 13).

Ἕνα ἄλλο στοιχεῖο-ἐρώτημα, πού προβάλλει καί πού ἴσως μπορεῖ νά συμβάλει στήν ἀναζητούμενη ἀπάντηση-διευκρίνιση τῶν πραγμάτων, εἶναι καί αὐτό τῆς ὥρας πού πραγματοποιήθηκε τό ὄνειρο. Ἡ πιό πιθανή ὥρα, κατά τήν ὁποίαν, ὅπως φαίνεται, εἶδε τό ὄνειρο ἡ γυναῖκα τοῦ Πιλάτου, ἦταν τό πρωί. Ἰσως εἶχε κοιμηθεῖ λίγο περισσότερο, μετὰ καί τήν ἀναχώρηση τοῦ Πιλάτου ἀπό τήν κατοικίας τους. Ὅτι ἦταν τό πρωί, φαίνεται καί ἀπό τήν πληροφορία τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ὁ ὁποῖος γράφει ὅτι ἡ γυναῖκα του στό

μήνυμά της πρὸς τόν Πιλάτο λέει: «Πολλά γάρ ἔπαθον **σήμερον** κατ' ὄναρ δι' αὐτόν» (Ματθ. 27, 19).

Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος παρητηρεῖ: «Καί ὁ καιρός δέ οὐ μικρόν συνετέλει· κατά γάρ αὐτή τήν νύκτα εἶδεν» (PG 58, 764)· καί ὁ Εὐθύμιος Ζιγαβηνός σημειώνει: «Τό σήμερον καί ἐπὶ νυκτός λέγεται» (*Υπόμνημα εἰς τόν Ματθαῖον*, PG 129, 713). Ὅμως νομίζουμε ὅτι ἡ παρατήρηση-σημείωση αὐτή δέν εἶναι ἀρκετή, γιά νά ἐξηγήσῃ ἱκανοποιητικά τά πράγματα. Ὁ M.J.Lagrange λέει ἀναλυτικότερα, ἀλλά καί πολυπλοκότερα: «Εἰς τήν ἐρώτησιν ποῦ ὁ Πιλάτος διῆλθε τήν νύκτα, ἵνα μή δυνηθῇ ἡ σύζυγος αὐτοῦ νά τοῦ ὁμιλήσῃ περὶ τοῦ ὀνείρου τήν πρωίαν, ἐκτός ἄλλων δύναται νά δοθῇ καί ἡ ἀπάντησις, ὅτι ἡ σύλληψις καί παράδοσις τοῦ Ἰησοῦ ἦτο ἀπρόοπτος, ὅταν δέ ἐγνώσθη αὕτη, τό τέως ἀόριστον καί ἀνεξήγητον διὰ τήν σύζυγον τοῦ Πιλάτου ὄνειρον συνδυασθέν πρὸς τό ἀπρόοπτον γεγονός κατέστη εἰς αὐτήν σημαντικόν καί κατά τό μᾶλλον καί ἥττον φανερόν» (Στό Παν. Τρεμπέλα, *ὄπ. παρ.*, σελ. 502). Δέν νομίζουμε ὁμως ὅτι καί αὐτά εἶναι περισσότερο ἱκανοποιητικά. Παραδείγματος χάριν: Πῶς καί γιατί τό ὄνειρο τό χαρακτηρίζει «τέως ἀόριστον καί ἀνεξήγητον», ὅταν ὁ Εὐαγγελιστής μέ κάθε λέξη πού χρησιμοποιοῖ ὅλο καί πιό καθοριστικά μιλάει γιά τό περιεχόμενο αὐτοῦ τοῦ χωρίου: «Μηδέν σοι καί τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ πολ-

λά γάρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν» (Ματθ. 27, 19), λέει. Μιλάει γιὰ ὀρισμένο πρόσωπο, γιὰ ὀρισμένη ἡμέρα-ῶρα, γιὰ πολλά πάθη (ἀνησυχίες-ἀγωνίες). Πῶς γνωρίζει ὅτι στή συνέχεια κατέστη σημαντικό καί φανερό κατόπιν συνδυασμῶν;

Κατά τήν ἀποψή μας, λοιπόν, ἡ πιό φυσιολογική γιὰ τὰ σημερινά δεδομένα, ἡ ἀπλούστερη καί καλύπτερη ἐξήγηση τῶν πραγμάτων εἶναι ἐκείνη πού ἐκθέτουμε πιό πάνω: Ἡ γυναίκα τοῦ Πιλάτου εἶδε τό ὄνειρο τό πρωί τῆς ἡμέρας ἐκείνης («σήμερον»), ὅταν γινόταν ἡ δίκη ἔμπροσθεν τοῦ Πιλάτου καί ἐνῶ αὐτή ἀκόμη κοιμόταν καί δεχόταν τὰ ἀγωνιώδη μηνύματα τῆς δυσχεροῦς καταστάσεως, στήν ὁποία βρισκόταν ὁ σύζυγός της.

Θέσαμε τό ἐρώτημα προηγουμένως πῶς εἶναι δυνατόν νά δεχθοῦμε ὅτι ἦταν ἐξ ὀλοκλήρου θείας προελεύσεως ἕνα «φοβερό» ὄνειρο πού ἔκανε τή γυναίκα τοῦ Πιλάτου νά πάσχει καί νά ὑποφέρει στόν ὕπνο της; Τονίζουμε τό «ἐξ ὀλοκλήρου», γιατί ἂν ἀποκλείουμε τήν ἐκδοχή ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐκφόβιζε τήν γυναίκα τοῦ Πιλάτου μέ ἕνα «τόσο φοβερό ὄνειρο», ὅμως δέν μπορούμε νά ἀποκλείσουμε ἕνα ἄλλο στοιχεῖο. Ἔνα θετικό στοιχεῖο τῆς ὅλης ὀνειρικής διαδικασίας καί ὑποθέσεως. Τό ὅτι ὑπάρχει τό ἐνδεχόμενο μετά τό ἐφιαλτικό ὄνειρο πού ἔβλεπε ἡ γυναίκα τοῦ Πιλάτου κατ' ἐπίδραση τῆς ἀγωνίας τοῦ συζύγου της καί

τή σχετική μέ αὐτό ψυχική προετοιμασία της, νά ἔγινε δεκτική σέ θεία φώτιση. Νά φωτίστηκε ἀπό τό Θεό μέσα ἢ μετά τήν πάλη της καί τήν ἀμφιβολία της περί τῆς ἐνοχῆς ἢ ὄχι τοῦ κρινόμενου Ἰησοῦ. Νά φωτίστηκε καί νά τῆς ἔδωσε τήν ἀπάντηση, τή (διά)λυση τῆς ἀμφιβολίας της ὁ Θεός, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἦταν ἀθῶος. Πρᾶγμα τό ὅποιο ὀφείλε νά γνωστοποιήσει καί στό σύζυγό της, ὥστε νά ἀπαλλαγεῖ καί αὐτός ἀπό τήν ἀμφιβολία του καί τὰ διλημμάτά του.

Καί ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλά καί νά μήν παρασυρθεῖ ἀπό φόβο ἢ παραπλανηθεῖ καί δέν ἐκδώσει δίκαιη ἀπόφαση. Παρά ταῦτα αὐτό δέν ἴσχυσε γιά τόν Πιλάτο. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος σχολιάζει: «Ὁ δέ ἀπλῶς παρασύρεται· διὰ τοῦτο οὐδέ αὐτόν ἀφίησιν ὁ Χριστός τῶν ἐγκλημάτων... Οὗτος μὲν οὖν ἄνθρωπος καί μαλακός· οἱ δέ ἀρχιερεῖς πονηροί καί κακοῦργοι». Καί προσθέτει: «Εἶδες πόσῃν αὐτόν ὁ Θεός πρόνοιαν ποιεῖται, ὥστε αὐτούς ἀπαλλάξει ἐγκλημάτων, καί πόσῃν αὐτοῖ σπονδήν, ὥστε μηδέ σκιάν ἑαυτοῖς ἀπολογίας καταλιπεῖν; Τί γάρ ἔδει; τόν ὁμολογημένον (ληστήν Βαραββᾶν), ἢ τόν ἀμφισβητούμενον ἀφεῖναι; Εἰ γάρ ἐπὶ τοῖς ὁμολογημένοις (ἐγκληματίαις κατὰ τήν συνήθειαν) ἀφίεσθαι ἔδει, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοῖς ἀμφιβόλοις» (PG 58, 765), ὅπως συνέβαινε μέ τήν περίπτωση τοῦ Ἰησοῦ. Ἄς ἀφήσουμε πού στήν περίπτωση τοῦ Ἰησοῦ δέν ὑπῆρχε στόν Πιλάτο ἀμφι-

βολία για την αθωότητα του Ίησοῦ, αλλά φόβος ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, μήπως τοῦ δημιουργήσουν προβλήματα μέ τοὺς προϊσταμένους του (Καίσαρα κ.ἄ.). Καί ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας παρομοίως λέει: «Ἔδει γάρ αὐτόν προκινδυνεύσαι τοῦ ἀγαθοῦ. Διὰ τοῦτο οὖν καί ἄξιος κατακρίσεως, ὡς τήν ἀλήθειαν συγκαλύψας». Καί κατωτέρω προσθέτει: «Νῦν δέ ὡς κοῦφος καί μαλακός παρασύρεται. Διόπερ οὐδέ ἀνέγκλητος» (PG 123, 464 Α καί D).

Τήν ἐκδοχή αὐτή περί φωτισμοῦ, περί διαφωτιστικῆς ἀπαντήσεως, τοῦ Θεοῦ πρὸς τή γυναῖκα τοῦ Πιλάτου, ἐνισχύει καί ἡ περίπτωση τοῦ μνήστορος τῆς παρθένου Μαρίας, τοῦ Ἰωσήφ. Ὅταν ὁ Ἰωσήφ ἀμφέβαλλε καί ἀμφιταλαντευόταν ἐναγωνίως γιά τήν ἀγνότητα καί πιστότητα τῆς μνηστῆς-γυναίκας του, ἐπειδή ἦταν ἀγαθός καί εὐαίσθητος καί ἐπιεικής «καί μή θέλων αὐτήν παραδειγματίσαι (=νά διαπομπεύσει) ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν» (Ματθ. 1, 19). Ἐπειδή ἦταν «δίκαιος», θέλησε νά τήν ἀποπέμψει κρυφά. Τότε «ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ υἱὸς Δαυίδ, μή φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ τήν γυναῖκά σου» (Ματθ. 1, 20).

Καί τότε ἀνταποκρίθηκε ὁ Θεός στήν ἀγωνία τοῦ Ἰωσήφ, ὅπως καί τώρα στήν ἀγωνία τοῦ Πιλάτου καί τῆς γυναίκας του Πρόκλας. Ἐξ ἄλλου τότε, ὅπως ἀναδεικνύεται ἀπό τό κείμενο, ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ βοήθησε τόν Ἰωσήφ νά ξεπεράσει τό

φόβο του· «μή φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ τήν γυναῖκά σου», τοῦ εἶπε. Πῶς μπορούμε νά δεχθοῦμε, λοιπόν, τώρα τήν ἄποψη ὅτι ὁ Κύριος «ἐξεφόβει» τή γυναῖκα τοῦ Πιλάτου; Ἀντιθέτως, ἀρκούντως ἀποδεικνύεται ὅτι ἔχουμε μᾶλλον τή σχέση καί συνεργασία ἀνθρωπίνου καί θείου παράγοντα. Ὁ ἄνθρωπος ἐναγωνίως ἀναζητᾶ καί ὁ Θεός (ἀντ)αποκρίνεται διαφωτιστικά. Αὐτό νομίζουμε ὅτι εἶναι τό εἶδος καί τό περιεχόμενο τοῦ ὀνείρου τῆς γυναίκας τοῦ Πιλάτου.

Καί αὐτά νομίζουμε ὅτι εἶναι συγχρόνως μία ἰσχυρή ἐνδειξη, ἂν ὄχι ἀπόδειξη, τῆς θείας παρουσίας καί τῆς ἀνθρωπίνης ψυχο-πνευματικῆς ὑποστάσεως. Περαιτέρω εἶναι καί μία μαρτυρία τῆς διαχρονικότητος καί τῆς ἀξιοπιστίας τῆς Ἀγ. Γραφῆς. Ἐπὶ πλέον εἶναι καί μία ἐνδυνάμωση ἐκείνου πού ἔχουμε ξαναγράψει καί ἄλλοτε: Ὅτι μπορούμε νά δεχόμαστε καί μία νέα ἐρμηνεία σ' ἓνα ἰδίως ἐπίμαχο χωρίο τῆς Ἀγ. Γραφῆς, ὅταν αὐτό τό ἐπιτρέπει ἢ καί τό προσφέρει τό ἴδιο τό κείμενο, ἀφοῦ τό ἀναζητᾶ καί τό ἐπιζητᾶ καί ἡ ἐξέλιξη τῆς ἐπιστήμης καί ἡ πρόοδος τῆς κοινωνίας. Ἀρκεῖ ἡ ἐρμηνεία αὐτή νά συμφωνεῖ καί μέ τά παράλληλα χωρία καί νά μὴν ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τό περιεχόμενο ἄλλων χωρίων τῆς Ἀγ. Γραφῆς.

Σημείωση: Ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τή μνήμη τῆς ἁγίας Πρόκλας τήν 27η Ὀκτωβρίου.

ΠΑΝΑΓ. Ι. ΜΠΟΥΜΗΣ
Ὁμότ. Καθηγητῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν

ΔΥΣΤΥΧΩΣ ΕΠΤΩΧΕΥΣΑΜΕ

Οι εκδόσεις Παπαζήση εκυκλοφόρησαν προσφάτως τό βιβλίο του κ. Νικολάου Σοϊλεντάκη με τόν τίτλο: «Δυστυχώς επτωχεύσαμε» και υπότιτλον «οί στάσεις πληρωμών (1827-1893-1932)». Τό περιεχόμενον του βιβλίου αυτού είναι επίκαιρον λόγω της ύφισταμένης στίς ημέρες μας οικονομικής κρίσεως. Τό βιβλίο αυτό είναι μιά σύντομη ιστορία της δημοσιονομικής καταστάσεως της χώρας από την εποχή της ιδρύσεως του νεοελληνικού κράτους μέχρι τις αρχές του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, σέ συνδυασμό μέ τις παράλληλες ιστορικές αναφορές στην πολιτική ζωή της περιόδου αυτής. Ο τίτλος του βιβλίου είναι ή γνωστή φράση του Χαριλάου Τρικούπη για την χρεωκοπία της χώρας μας τό έτος 1893.

Από όλη αυτή την εξιστόρηση διαπιστώνεται ή διαρκής ανάγκη του ελληνικού δημοσίου νά προστρέχει στη σύναψη δανείων, κυρίως εκ του εξωτερικού για την αντιμετώπιση τρεχουσών αναγκών της χώρας, άρχής γενομένης από τό δεύτερον έτος της έθνεγεργίας, ήτοι τό 1822 και έντεϋθεν. Τό δάνειον εδόθη από την Αγγλία, στην όποία, συνεπεία των ναπολεοντείων πολέμων είχε εισρεύσει πακτωλός χρημάτων, μέ συνέπεια νά σημειωθεί μία ακράτητη ροπή για παροχή δανείων σέ ξένες

χώρες, έστω και μή έπίσημα άνεγνωρισμένων κρατών, όπως ή τότε έν έπαναστάσει διατελοϋσα Ελλάδα, μέ την προσδοκία εκ μέρους των πιστωτών ότι τό δάνειον αυτό θα εξοφλείτο όταν ή χώρα θα άποκτοϋσε την έλευθερία της.

Από την αρχή της Έπαναστάσεως του 1821 έγινε προφανής ή ανάγκη εξευρέσεως κεφαλαίων για την συνέχιση του άγώνα. Τά τακτικά έσοδα, τά όποια και αυτά ήσαν άβέβαια δέν εκάλυπταν ούτε τό ένα τρίτον (1/3) των εξόδων. Προς τουτο οι έπαναστημένοι Έλληνες προσέφυγαν για δανεισμό στην Αγγλική χρηματαγορά όπου και εύρηκαν ανταπόκριση λόγω και της εϋνοϊκής αλλαγής της αγγλικής πολιτικής εναντι της Έπαναστάσεως επί πρωθυπουργίας του Γεωργίου Κάννιγκ. Τά ληφθέντα δάνεια της έπαναστατικής περιόδου διετέθηκαν κυρίως για την προμήθεια όπλων και άγορά πολεμικών πλοίων όπως ή φρεγάτα «Έλλη», οι κορβέτες «Υδρα», «Καρτερία» και άλλα τινα πλοία. Πρέπει νά σημειωθεί ότι δέν ύφιστατο ακόμη κράτος όργανωμένο για την όρθολογική διαχείριση των δανειακών κεφαλαίων.

Τό έτος 1827 ή Έπαναστατημένη Ελλάδα άδυνατοϋσε νά εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της για την εξυπη-

ρέτηση τῶν δανείων καί ἐκήρυξε στάση πληρωμῶν. Τό γεγονός αὐτό δυσφήμησε τήν Ἑλλάδα καί τήν ἀπέκλεισε στή συνέχεια γιά πολλά χρόνια ἀπό τά εὐρωπαϊκά χρηματιστήρια. Ὁ Καποδίστριας προσεπάθησε μέ ἐνέργειές του νά ἀναστρέψει τήν δυσμενῆ αὐτή τροπή τῶν πραγμάτων, ἀλλά ἡ δολοφονία του διέκοψε τίς πρωτοβουλίες του πρός τήν κατεύθυνση αὐτήν γιά τήν ἐξεύρεση λύσεως.

Μεταγενέστερα ἀπό τό ἔτος 1875 καί ἐντεῦθεν γιά μιά εἰκοσαετία στό πολιτικό στερέωμα τῆς χώρας μεσουρανεῖ ἡ προσωπικότητα τοῦ Χαριλάου Τρικούπη μέ κύριον ἀντίπαλόν του τόν Θεόδωρον Δηλιγιάννη, οἱ ὅποιοι ἐναλλάσσονται στήν ἐξουσία ἀπό τό ἔτος 1882. Τό ἔτος αὐτό ἀνέλαβε τήν πρωθυπουργία ὁ Χαρίλαος Τρικούπης καί θέλησε νά δημιουργήσει σύγχρονον κράτος, ἀντάξιον ἐκείνων τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν μέ θεσμούς καί μέ ἔργα ὑποδομῆς, ὅπως ὁδικό καί σιδηροδρομικό δίκτυον, ἀποξήρανση τῆς λίμνης Κωπαΐδος, διώρυγα τῆς Κορινθοῦ, στρατιωτικές προμήθειες καί ἐνίσχυση τοῦ στόλου μέ σύγχρονα πολεμικά πλοῖα.

Γιά τήν ἐπίτευξη αὐτῶν τῶν στόχων ὁ Χ. Τρικούπης εἶχε βασίσει τήν πολιτική αὐτήν στήν φορολογία, στόν ἐσωτερικό καί ἐξωτερικό δανεισμό, μέ τήν πρόβλεψη ὅτι τά δανειακά κεφάλαια θά ἐξυπηρετοῦντο ἀπό τήν ἀπόδοση τῶν ἔργων μετά τήν ἀποπεράτωσή των. Στό σημεῖο αὐτό ὁ Τρικούπης ἔπασσε ἔξω στούς

ὑπολογισμούς του ὡς πρός τόν χρόνον ἀποδόσεως τῶν ὄντως μεγάλων ἔργων, πρᾶγμα πού τοῦ ἐστέρησε τήν δυνατότητα γιά ἀποπληρωμή τῶν χρεῶν τοῦ κράτους. Ἡ Ἑλλάδα τότε εὐρέθηκε ἀντιμέτωπος μέ τήν κρίση τοῦ χρηματιστηρίου τοῦ Λονδίνου, ἡ ὁποία εἶχε εὐρύτερον ἀντίκτυπον στίς εὐρωπαϊκές ἀγορές καί μέ τήν σταφιδική κρίση τῆς περιόδου ἐκείνης, δεδομένου ὅτι ἡ σταφίδα ἦταν τότε τό κύριον ἐξαγωγίμο εἶδος τῆς ἐλληνικῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Παρά τήν ἐφαρμογή αὐστηροτάτων οἰκονομῶν καί τήν ἐπιβολή μεγάλων φόρων, κυρίως ἐμμέσων, δέν ἐσημειώθηκε ἡ ἀναμενόμενη βελτίωση τῆς δημοσιονομικῆς καταστάσεως τῆς χώρας, μέ συνέπεια τήν στάση πληρωμῶν καί τήν ἀναγνώριση ἐπίσημης χρεωκοπίας καί τήν ἐπιβολή, σέ συνδυασμό μέ τό γεγονός τοῦ ἀτυχοῦς πολέμου τοῦ 1897 ἐκ μέρους τῶν πιστωτῶν τοῦ Διεθνοῦς Οἰκονομικοῦ Ἐλέγχου (ΔΟΥ), ὁ ὁποῖος διατηρήθηκε γιά πολλές δεκαετίες στήν διάρκεια τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα, γιά νά καταργηθεῖ τυπικά τό ἔτος 1978.

Μετά τά γεγονότα αὐτά τοῦ πολέμου τοῦ 1897 καί τήν ἐπιβολή τοῦ Διεθνοῦς Οἰκονομικοῦ Ἐλέγχου, στήν πρώτη δεκαετία τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα στήν Ἑλλάδα σημειώνεται ἕνας ρυθμός ἀνασυγκροτήσεως, μία κίνηση ἐθνικῆς ἀνασυντάξεως τῶν δυνάμεων τῆς τόσον στόν πολιτικό ὅσον καί στόν στρατιωτικόν τομέα, πρᾶγμα τό ὁποῖο ἀναπτέρωνει καί

τό ήθικόν του λαού για την επίτευξη μεγάλων στόχων. Ακολουθεί η δεύτερη δεκαετία 1911-1920 κατά την οποία πραγματοποιείται η μεγάλη εξόρμηση με τους βαλκανικούς πολέμους για την απελευθέρωση των υποδούλων Ελλήνων της Ηπείρου και Μακεδονίας, ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος, η Μικρασιατική Εκστρατεία με την θλιβερή κατάληξη τον Αύγουστο του 1922 και την δημιουργία του μεγάλου προσφυγικού προβλήματος.

Όλες αυτές οι μεταβαλλόμενες πολεμικές συνθήκες στην περίοδο 1912-1922 με τους εθνικούς θριάμβους και την ήττα στο μικρασιατικό μέτωπο είχαν και τις οικονομικές δημοσιονομικές συνέπειες. Κατά το μέσον της μικρασιατικής εκστρατείας οι οικονομικές ανάγκες του πολέμου επέβαλαν, δεδομένου ότι τότε το διεθνές κλίμα δεν ήτο ευνοϊκά διατεθειμένο για την σύναψη νέων εξωτερικών δανείων, στην τότε κυβέρνηση την σύναψη αναγκαστικού έσωτερικού δανείου με την γνωστή διχοτόμηση του τότε κυκλοφορούντος νομίσματος (μείωση της αξίας του κατά το ήμισυ). Ήταν μία συγκαλυμμένη μορφή χρεωκοπίας.

Στά μετέπειτα χρόνια 1923-1932, παρά την όξυνση του προσφυγικού προβλήματος παρατηρείται μία οικονομική δραστηριότητα στον ιδιωτικό τομέα ως και η κρατική μέριμνα για την εκτέλεση μεγάλων παραγωγικών έργων κυρίως στις λεγο-

μένες νέες χώρες (Μακεδονία-Θράκη), κατά απομίμηση του πειράματος του Χαριλάου Τρικούπη στην τελευταία δεκαετία του δεκάτου ένατου αιώνα.

Τό πρόγραμμα αυτό για να πραγματοποιηθεί απαιτούσε μεγάλα κεφάλαια και πάλι προερχόμενα κυρίως από εξωτερικό δανεισμό. Προς τοῦτο απαιτήθηκε σημαντικός περιορισμός της εθνικής κυριαρχίας. Συγκεκριμένα οργανισμοί όπως η Έπιτροπή Αποκαταστάσεως των Προσφύγων, η Δημοσιονομική Έπιτροπή της Κοινωνίας των Εθνών και η λειτουργία του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου απέκτησαν δικαιώματα παρεμβάσεων στην οικονομική πολιτική των ελληνικών κυβερνήσεων για την προστασία των συμφερόντων των ξένων επενδυτών. Όμως η εποχή για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας με την εκτέλεση παραγωγικών έργων (1928-1932) με νέα ξένα κεφάλαια συνέπεσε με την περίοδο της διεθνούς οικονομικής κρίσεως (κράχ του έτους 1929). Τα εκτελούμενα παραγωγικά έργα για να αποδώσουν θετικό εισόδημα ήθελαν ένα εύλογο χρονικό διάστημα, ενώ οι τρέχουσες απαιτήσεις ήταν πιεστικές, με συνέπεια την 1η Μαΐου 1932 να κηρυχθεί προσωρινό χρεωστάσιον για τους τόκους των εξωτερικών δανείων και ταυτόχρονα και την υποτίμηση της δραχμής έναντι της αγγλικής στερλίνας.

Οι τρεις προαναφερθείσες χρεωκοπίες του νεοελληνικού κράτους έλαβαν χώρα σε ημέρες κατά τις ό-

ποῖες τὴν διακυβέρνηση αὐτοῦ κατεῖχαν ἐπιφανεῖς Ἑλληνες πολιτικοὶ ὅπως ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος. Στὴν πρώτη περίπτωση ὁ βίαιος θάνατος τοῦ Ι.Κ., σέ συνδυασμὸ μὲ τὴν ὑπαρξὴ ἐνὸς ὑπὸ ὀργανωτικὴ προσπάθεια νεοσυστάτου κράτους καθιστοῦν τὴν χρεωκοπία αὐτὴν εὐεξήγητον φαινόμενον. Ὅμως οἱ χρεωκοπίες τῶν ἐτῶν 1893, 1932 ὑπὸ συνθήκες ὁμαλοῦ πολιτικοῦ βίου ἐρμηνεύονται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἐνῶ κατεβάρυτο προσπάθεια γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη τῆς χώρας μὲ τὴν ἐκτέλεση παραγωγικῶν ἔργων στηριζομένων σέ ξένα δανειακά κεφάλαια, ὑπὸ δυσμενεῖς διεθνεῖς οἰκονομικὲς συνθήκες δέν ἐδικαίωσαν τὴν αἰσιοδοξία ἐκείνων ποὺ τὰ προγραμματίσαν καὶ τὰ πραγματοποιοῖσαν.

Ἡ γνώση τῶν πραγματικῶν γεγονότων στὴν οἰκονομικὴ πορεία τοῦ τόπου εἶναι ἀπαραίτητη, προκειμένου νὰ λαμβάνωνται ὀρθές ἀποφάσεις γιὰ ὅ,τι προγραμματίζεται καὶ ἀποφασίζεται ὑπὸ τίς σημερινές δυσκολίες διεθνεῖς συγκυρίες. Ἡ ὑφιστάμενη σήμερα οἰκονομικὴ κατάσταση τοῦ τόπου, ἡ ὁποία ἔχει χαρακτηριστεῖ ὡς λανθάνουσα χρεωκοπία δέν εἶναι ἀπόρροια δυσμενῶν ἱστορικῶν συγκυριῶν, ἀλλὰ ἐσφαλμένης καὶ ἀσύνητης πολιτικῆς, γιὰ τὴν ὁποία εὐθύνονται ὄχι μόνον οἱ ὑπεύθυνοι χειριστὲς αὐτῆς καὶ τὸ κυβερνητικὰ ὄργανα, ἀλλὰ καὶ οἱ συνδικαλιστικὲς ὁργανώσεις μὲ τίς ἀπεργιακὲς κινητοποιήσεις μὲ ἐπιδί-

ωξη τὴν ἱκανοποίηση ἐξωπραγματικῶν οἰκονομικῶν ἀπαιτήσεων καθῶς καὶ μία μεγάλη μερίδα τοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία ἐσθίριζε τίς ἐνέργειες αὐτὲς διεκδικώντας ἀκόμα «καλύτερες ἡμέρες». Καὶ τὰ αἰτήματα αὐτὰ ἐξαντλῶντο στὸν οἰκονομικόν τομέα, δεδομένου ὅτι σέ αὐτόν περιορίζοντο οἱ προσδοκίες καὶ οἱ ἐπιδιώξεις των, ἐνεκα τῆς ἐλλείψεως ἄλλων εὐρύτερων καὶ ὑψηλότερων ἐθνικῶν στόχων, ὅπως συνέβαινε σέ ἀνάλογες περιπτώσεις στό παρελθόν.

Αὐτὸ ἐφ' ὅσον δέν καθίστατο ἐφικτόν μὲ τοὺς ὑφισταμένους ἀπὸ τὴν συνήθη δραστηριότητα παραγομένους πόρους, ὠδήγησε στὴν προσφυγὴ στό ξένο δανειακὸ χρῆμα καὶ ὅταν καὶ αὐτὸ ἔφθασε στὰ ὅριά του, κατέστησαν ἀναγκαῖα τὰ ἐπιβληθέντα περιοριστικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα καλεῖται τὸ σύνολον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νὰ ὑποστεῖ γιὰ μακρὰ χρονικὴ περίοδον. Παρόμοιες συνθήκες στό παρελθόν ὀδηγοῦσαν τὸν λαὸ στὴν συναίσθηση τῶν εὐθυνῶν του γιὰ τὴν δυσμενῆ πραγματικότητα καὶ στὴν στροφὴν του πρὸς τρόπους ζωῆς μὲ σαφέστερον προσανατολισμόν σέ πνευματικὲς ἀξίες, ποὺ τοῦ ἔδιναν τὴν δυνατότητα νὰ ἀντιμετωπίσει συγκεκριμένες σάν τὴν σημερινὴ περίπτωσι καταστάσεις μὲ βάσιμη τὴν ἐλπίδα γιὰ τὴν ὑπέρβασιν τῆς κρίσεως. Τέτοια ὅμως σημεῖα δέν εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁρατά. Ἄς ἐλπίσουμε καὶ ἄς ἐπιδιώξουμε νὰ ὑπάρξουν στό ἄμεσο μέλλον.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

τό ήθικόν του λαού για την επίτευξη μεγάλων στόχων. Ακολουθεί η δεύτερη δεκαετία 1911-1920 κατά την οποία πραγματοποιείται η μεγάλη εξόρμηση με τους βαλκανικούς πολέμους για την απελευθέρωση των υποδούλων Ελλήνων της Ηπείρου και Μακεδονίας, ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος, η Μικρασιατική Εκστρατεία με την θλιβερή κατάληξη τον Αύγουστο του 1922 και την δημιουργία του μεγάλου προσφυγικού προβλήματος.

Όλες αυτές οι μεταβαλλόμενες πολεμικές συνθήκες στην περίοδο 1912-1922 με τους εθνικούς θριάμβους και την ήττα στο μικρασιατικό μέτωπο είχαν και τις οικονομικές δημοσιονομικές συνέπειες. Κατά το μέσον της μικρασιατικής εκστρατείας οι οικονομικές ανάγκες του πολέμου επέβαλαν, δεδομένου ότι τότε τό διεθνές κλίμα δέν ήτο ευνοϊκά διατεθειμένο για την σύναψη νέων εξωτερικών δανείων, στην τότε κυβέρνηση την σύναψη αναγκαστικού έσωτερικού δανείου με την γνωστή διχοτόμηση του τότε κυκλοφορούντος νομίσματος (μείωση της αξίας του κατά τό ήμισυ). Ήταν μία συγκαλυμμένη μορφή χρεωκοπίας.

Στά μετέπειτα χρόνια 1923-1932, παρά την όξύτετα του προσφυγικού προβλήματος παρατηρείται μία οικονομική δραστηριότητα στον ιδιωτικό τομέα ως και η κρατική μέριμνα για την έκτέλεση μεγάλων παραγωγικών έργων κυρίως στίς λεγο-

μένες νέες χώρες (Μακεδονία-Θράκη), κατά άπομίμηση του πειράματος του Χαριλάου Τρικούπη στην τελευταία δεκαετία του δεκάτου ένατου αιώνας.

Τό πρόγραμμα αυτό για νά πραγματοποιηθεί άπαιτούσε μεγάλα κεφάλαια και πάλι προερχόμενα κυρίως από εξωτερικό δανεισμό. Προς τούτο άπαιτήθηκε σημαντικός περιορισμός της εθνικής κυριαρχίας. Συγκεκριμένα όργανισμοί όπως ή Έπιτροπή Άποκαταστάσεως των Προσφύγων, ή Δημοσιονομική Έπιτροπή της Κοινωνίας των Έθνών και ή λειτουργία του Διεθνούς Οικονομικού Έλέγχου απέκτησαν δικαιώματα παρεμβάσεων στην οικονομική πολιτική των ελληνικών κυβερνήσεων για την προστασία των συμφερόντων των ξένων επενδυτών. Όμως ή εποχή για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας με την έκτέλεση παραγωγικών έργων (1928-1932) με νέα ξένα κεφάλαια συνέπесе με την περίοδο της διεθνούς οικονομικής κρίσεως (κράχ του έτους 1929). Τά έκτελούμενα παραγωγικά έργα για νά αποδώσουν θετικό εισόδημα ήθελαν ένα εύλογο χρονικό διάστημα, ενώ οι τρέχουσες άπαιτήσεις ήσαν πιεστικές, με συνέπεια την 1η Μαΐου 1932 νά κηρυχθεί προσωρινό χρεωστάσιον για τους τόκους των εξωτερικών δανείων και ταυτόχρονα και την ύποτίμηση της δραχμής έναντι της αγγλικής στερλίνας.

Οι τρείς προαναφερθείσες χρεωκοπίες του νεοελληνικού κράτους έλαβαν χώρα σε ήμέρες κατά τίς ό-

ποῖες τήν διακυβέρνηση αὐτοῦ κα-
τεῖχαν ἐπιφανεῖς Ἑλληνες πολιτικοί
ὅπως ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ
Χαρίλαος Τρικούπης, ὁ Ἐλευθέριος
Βενιζέλος. Στήν πρώτη περίπτωσις ὁ
βίαιος θάνατος τοῦ Ι.Κ., σέ συν-
δυασμό μέ τήν ὑπαρξήν ἑνός ὑπό
ὀργανωτική προσπάθεια νεοσυστά-
του κράτους καθιστοῦν τήν χρεωκο-
πία αὐτήν εὐεξήγητον φαινόμενον.
Ὅμως οἱ χρεωκοπίες τῶν ἐτῶν
1893, 1932 ὑπό συνθήκης ὁμαλοῦ
πολιτικοῦ βίου ἐρμηνεύονται καί ἀ-
πό τό γεγονός ὅτι ἐνῶ κατεβάλετο
προσπάθεια γιά τήν οἰκονομική ἀ-
νάπτυξη τῆς χώρας μέ τήν ἐκτέλεση
παραγωγικῶν ἔργων στηριζομένων
σέ ξένα δανειακά κεφάλαια, ὑπό
δυσμενεῖς διεθνεῖς οἰκονομικές συν-
θήκες δέν ἐδικαίωσαν τήν αἰσιοδο-
ξία ἐκείνων πού τά προγραμματίσαν
καί τά πραγματοποιήσαν.

Ἡ γνώση τῶν πραγματικῶν γεγο-
νότων στήν οἰκονομική πορεία τοῦ
τόπου εἶναι ἀπαραίτητη, προκειμέ-
νου νά λαμβάνωνται ὀρθές ἀποφά-
σεις γιά ὅ,τι προγραμματίζεται καί
ἀποφασίζεται ὑπό τίς σημερινές δύ-
σκολες διεθνεῖς συγκυρίες. Ἡ ὑφι-
στάμενη σήμερα οἰκονομική κατά-
σταση τοῦ τόπου, ἡ ὁποία ἔχει χα-
ρακτηρισθεῖ ὡς λανθάνουσα χρεω-
κοπία δέν εἶναι ἀπόρροια δυσμενῶν
ἱστορικῶν συγκυριῶν, ἀλλά ἐσφαλ-
μένης καί ἀσύνετης πολιτικῆς, γιά
τήν ὁποία εὐθύνονται ὄχι μόνον οἱ
ὑπεύθυνοι χειριστές αὐτῆς καί τό
κυβερνητικά ὄργανα, ἀλλά καί οἱ
συνδικαλιστικές ὁργανώσεις μέ τίς
ἀπεργιακές κινητοποιήσεις μέ ἐπιδί-

ωξή τήν ἱκανοποίηση ἐξωπραγματι-
κῶν οἰκονομικῶν ἀπαιτήσεων κα-
θώς καί μία μεγάλη μερίδα τοῦ
λαοῦ, ἡ ὁποία ἐστήριζε τίς ἐνέργειες
αὐτές διεκδικώντας ἀκόμα «καλύ-
τερες ἡμέρες». Καί τά αἰτήματα αὐ-
τά ἐξαντλῶντο στόν οἰκονομικόν
τομέα, δεδομένου ὅτι σέ αὐτόν πε-
ριορίζοντο οἱ προσδοκίες καί οἱ ἐ-
πιδιώξεις των, ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως
ἄλλων εὐρύτερων καί ὑψηλότερων
ἐθνικῶν στόχων, ὅπως συνέβαινε σέ
ἀνάλογες περιπτώσεις στό παρελ-
θόν.

Αὐτό ἐφ' ὅσον δέν καθίστατο ἐ-
φικτόν μέ τούς ὑφισταμένους ἀπό
τήν συνήθη δραστηριότητα παραγο-
μένους πόρους, ὠδήγησε στήν προσ-
φυγή στό ξένο δανειακό χρήμα καί
ὅταν καί αὐτό ἐφθασε στά ὅριά
του, κατέστησαν ἀναγκαῖα τά ἐπι-
βληθέντα περιοριστικά μέτρα, τά ὁ-
ποῖα καλεῖται τό σύνολον τοῦ ἑλλη-
νικοῦ λαοῦ νά ὑποστεῖ γιά μακρά
χρονική περίοδον. Παρόμοιες συν-
θήκες στό παρελθόν ὀδηγοῦσαν τόν
λαό στήν συναίσθηση τῶν εὐθυνῶν
του γιά τήν δυσμενῆ πραγματικότη-
τα καί στήν στροφὴν του πρὸς τρό-
πους ζωῆς μέ σαφέστερον προσανα-
τολισμόν σέ πνευματικές ἀξίες, πού
τοῦ ἔδιναν τήν δυνατότητα νά ἀντι-
μετωπίσει συγκεκριμένες σάν τήν
σημερινή περίπτωσις καταστάσεις μέ
βάσιμη τήν ἐλπίδα γιά τήν ὑπέρβασή
τῆς κρίσεως. Τέτοια ὅμως σημεῖα
δέν εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁρατά.
Ἄς ἐλπίσουμε καί ἄς ἐπιδιώξουμε
νά ὑπάρξουν στό ἄμεσο μέλλον.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Η ΕΛΠΙΔΑ

Μάιος μήνας. Καί τό μυαλό μας πάει μοιραία στήν 29η Μαΐου τοῦ 1453. Τήν ἡμέρα πού οἱ Τοῦρκοι κατέλυσαν τήν χιλιόχρονη Βυζαντινή Αὐτοκρατορία. Οἱ Ἕλληνες ἐννοίωσαν ὅτι ἐσβῆσε ὁ κόσμος.

Πάντα μιά κατάκτησις σημαίνει μιά καταστροφή. Ἰδιαίτερα ὅμως, ὅταν ὁ κατακτητής εἶναι ὁ Τοῦρκος. Ρωτήστε ὅσους τό ἐξῆσαν αὐτό. Διαβάστε τήν ἑλληνική ἱστορία, μετά τήν ἄλωσι κατά τήν τετρακοσιόχρονη τουρκική σκλαβιά. Τήν καθημερινή ζωή τῶν σκλάβων Ἑλλήνων πού τό κεφάλι τους κρεμόταν στό σπαθί τοῦ Τοῦρκου.

Ἀλλά ἡ ἥττα αὐτή γιά τόν Ἕλληνα, δέν σταμάτησε στόν πόνο καί στή θλίψη καί στήν ἀπελπισία. Προχώρησε στήν ἐλπίδα. Καί μετά τέσσερις αἰῶνες σκλαβιάς, ἔχοντας πάντα μπροστά του τό ὄραμα τῆς ἐλευθερίας, ἄρχισε ἕναν ἄνισο ἀγώνα μέ τόν πάνοπλο δυνάστη καί ξανααπόκτησεν τήν ἐλευθερία του.

Πέρασαν ὅμως ἄλλα διακόσια χρόνια ἀπό τό 1821. Ἡ Ἑλλάδα διπλασιάστηκε. Ἀλλά ἐκεῖ σταμάτησε. Καί εἶναι μακριά ἀπό τήν πραγματοποίησι τῆς ἐλπίδας της «πάλι μέ χρόνια μέ καιρούς πάλι δικά μας θάναι». Γιατί; Διότι, ναί μέν οἱ ἐχθροί (καί οἱ φίλοι) ἀναγ-

κάσθηκαν νά μᾶς δώσουν τήν ἐλευθερία μας, ἀλλά μέ τό σταγονόμετρο. Καί μάλιστα γιά τόπους πού ὕστερα ἀπό τόσους αἰῶνες σκλαβιάς, ἔμεναν πάντα ἑλληνικοί. Αἰτία; ἡ διχόνοια. Διαβάστε τόν ἐθνικό μας ποιητή, τόν Σολωμό, καί θά καταλάβετε.

Τώρα βρισκόμαστε στή χειρότερη ἴσως φάσι τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς. Χωρίς χρήματα, καταχρεωμένοι καί μέ τεράστια δάνεια πού... (ἀλλά ἄς τό ἀφήσουμε καλύτερα αὐτό. Εἶναι ἕνα τεράστιο καί θλιβερό θέμα τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς).

Καί θά μέ ρωτήσετε: Καί σήμερα θυμηθήκατε νά τά πῆτε ὅλα αὐτά; Σήμερα πού βρισκόμαστε σέ μιά κατὰστασι πού ὅλοι οἱ Εὐρωπαῖοι (πού μᾶς βλέπουν σάν φτωχοῦς συγγενεῖς) λογαριάζουν ὅτι θά χρειαστοῦν πενήντα, τοῦλάχιστον, χρόνια γιά νά ἀναλάβουμε; Σήμερα, πού ὑπάρχουν κάποιοι πού λένε ὅτι ἡ Ἑλλάδα θά σβῆση; Σήμερα, ναί. Ἀρκεῖ νά ἀφήσουμε τά δάκρυα. Ἀρκεῖ νά θυμηθοῦμε ὅτι εἴμαστε Ἕλληνες. Ἕνας λαός πού καί σκλάβος ἀκόμη στούς Ρωμαίους, δημιούργησε τήν Αὐτοκρατορία τοῦ Βυζαντίου.

Τό σήμερα δέν ἀλλάζει, ἂν δέν ἀλλάξουμε μυαλά. Νά ἀφήσουμε τήν διχόνοια. Μποροῦμε; Τότε μποροῦμε τά πάντα!

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

ΕΘΝΙΚΟΙ ΕΟΡΤΑΣΜΟΙ

Στήν μικρή όθόνη παρακολουθοῦμε τούς ἐθνικούς ἐορτασμούς, ὅπως αὐτοί πραγματοποιήθηκαν τήν 25η Μαρτίου τ.ἔ. ἀπό τούς ὁμογενεῖς Ἑλλήνες στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖς τῆς Ἀμερικῆς καί στήν Αὐστραλία μέ παρελάσεις στίς κεντρικές λεωφόρους τῶν μεγαλουπόλεων τῶν χωρῶν αὐτῶν. Στίς ἐκδηλώσεις αὐτές συμμετεῖχαν νέοι ἄνθρωποι προφανῶς δεύτερης καί τρίτης γενεᾶς μεταναστῶν. Καί ἐκρατοῦσαν μέ ἐθνική ὑπερηφάνεια τό ἐθνικόν σύμβολον, τήν ἐλληνική σημαία. Αὐτά στίς μακρινές χῶρες τῆς Ἀμερικῆς καί τῆς Αὐστραλίας.

Τήν ἴδια ὅμως ἡμέρα γιά νά πραγματοποιηθεῖ ὁ ἐορτασμός τῆς ἐθνικῆς ἐπετείου, στό ἐθνικόν κέντρον, στήν πρωτεύουσα τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, ἀπαιτήθηκε νά παραταχθεῖ πανστρατιά ἡ δύναμη τῆς Ἑλληνικῆς Ἀστυνομίας καί μέ περιοριστικούς ὅρους γιά τήν τήρηση τῆς τάξεως, προκειμένου νά διεξαχθοῦν οἱ προγραμματισμένες τελετές.

Οἱ ἐορτές αὐτές, ὅπως εἶναι γνωστόν, γίνονται ἀπό τῆς συστάσεως τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους μέ σκοπόν νά τιμηθοῦν οἱ ἀγωνιστές τῆς Ἐθνεργσίας καί ὄχι ἡ ὑφισταμένη ἐκά-

στοτε πολιτειακή καί πολιτική ἡγεσία. Ἐπεκράτησε ὅμως ἀπό τόν παρελθόντα Ὀκτώβριον στήν Θεσσαλονίκη σέ κάποιους, ἄγνωστον ποιούς, ἡ ἀντίληψη, ὅτι οἱ ἐορτασμοί αὐτοί εἶναι εὐκαιρία γιά τήν ἀποδοκιμασία τῶν προσώπων ἐκείνων τά ὁποῖα σήμερα ἀσκοῦν τήν πολιτική ἐξουσία στόν τόπο. Καί ἀρχῆς γενομένης ἀπό τότε τό γεγονός αὐτό ἀναπαράγεται σέ κάθε εὐκαιρία τοπικῶν ἢ καί γενικωτέρων πατριωτικῶν ἐκδηλώσεων καί μάλιστα μέ πρωταγωνιστές κατὰ κανόνα τήν μαθητιώσα νεολαία, χωρίς ὅμως νά διαφαίνονται οἱ ἐμπνευστές καί ὑποκινητές τοῦ φαινομένου αὐτοῦ.

Οἱ ἐορτασμοί αὐτοί γιά τά μεγάλα αὐτά ἐθνικά γεγονότα τά ὁποῖα συνετέλεσαν στήν σύσταση τοῦ νεοελληνικοῦ κράτους καί στήν ἐθνική καί πολιτική ἐλευθερία τοῦ λαοῦ ἀποσκοποῦν στήν ἐνίσχυση τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν πολιτῶν καί δέν σχετίζονται μέ τήν τρέχουσα πολιτική ἐπικαιρότητα, μέ τά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζουν οἱ σημερινές κοινωνίες.

Τρόποι ἀποδοκιμασίας καί ἐπιρρίψεως, τῶν εὐθυνῶν γιά τήν σημερινή δυσχερῆ κατάσταση στούς θεωρουμένους ὑπευθύνους γιά αὐτήν εἶναι πολλοί καί γνωστοί. Ἦδη τήν στιγμὴ κατὰ τήν ὁποία συντάσσον-

ται οί γραμμές αυτές ή χώρα εύρίσκειται σέ προεκλογική περίοδο, όποτε ό πολίτης έχει τήν δυνατότητα καί τό καθήκον νά τιμωρήσει όποιον κατά τήν κρίση του νομίζει ύπεύθυνον γιά τήν σημερινή κατάσταση καί νά τιμήσει μέ τήν ψήφο του όποιον κρίνει ίκανόν νά όδηγήσει τήν χώραν σέ πολιτική καί οικονομική αναγέννηση.

Καί τό δικαίωμα αυτό του άπλου πολίτη νά έλέγχι καί νά άποδοκιμάξει τούς πολιτικούς του άρχοντες τό όφείλει σέ μεγάλο ποσοστόν στους άπομακρους σέ χρόνο άγώνες τών άγωνιστών της έθνεγεργίας του 1821, διαφορετικά, εάν δέν έμαχοντο αυτοί τότε, θά εξακολουθοϋσε νά είναι ύπήκοοι μιås κατ' εύφημισμόν τουρκικής δημοκρατίας. Τέλος τί διδάγματα έθνικης υπερηφάνειας θά έχουν τά παιδιά καί τά έγγόνια τών άποδήμων Έλλήνων, πού έορτάζουν τήν έθνική επέτειον, όταν μέσω της TV, δούν καί μάθουν ότι τά σύγχρονα έλληνόπουλα στόν τόπο τους καίνε τήν ελληνική σημαία καί άσεβοϋν στίς έθνικές έπετείες;

ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ ΜΑΣ

Καθημερινά προκύπτουν νέα στοιχεία, τά όποια φανερώνουν πόσο διαδεδομένη είναι ή διαφθορά στό ελληνικό κράτος. Η διαφθορά έγινε συνήθεια καί μετά τήν δεκαετία του 1980 εξαπλώθηκε παντού καί έδικαιολογήθη μάλιστα ως ένα θεμιτόν μέσον άναδιανομής του πλούτου. Όσον ή Ελλάδα δανειζόταν καί χρεωνόταν ή διαφθορά

δούλευε. Έμαθε ένα μεγάλο ποσοστόν του κοινωνικού συνόλου νά ζη καί νά άνέχεται αυτήν τήν άθλια κατάσταση. Έπαθαν οί άνθρωποι, αυτό τό όποιον παθαίνει όποιος ζεί μέσα στή μούχλα καί σέ άκάθαρτο περιβάλλον γιά πολύ καιρόν καί δέν τόν ένοχλεί πλέον ή δυσσομία όσον έντονη καί εάν είναι.

Είναι σαφές ότι τό πρόβλημα δέν άφορά μόνον τίς μεγάλες δωροδοκίες, όπως θέλουμε πολλές φορές νά ύποπτευόμεθα καί νά πιστεύουμε ότι γίνονται, άποφεύγοντας νά κοιτάξουμε τήν άλήθεια κατάματα. Οί άπάτες στίς γεωργικές έπιδοτήσεις, στά προνοιακά έπιδόματα, οί δωροδοκίες ύπαλλήλων στίς δημόσιες ύπηρεσίες, έφορίες, πολεοδομίες βαρύνουν σχεδόν, όσον καί εκείνες πού γίνονται γιά τίς προμήθειες όπλικών συστημάτων, φαρμάκων καί στήν εκτέλεση δημοσίων έργων. Φθάσαμε στό σημείον νά δικαιολογούμε τήν μικρή διαφορθά στό όνομα της μεγάλης. Μέ τουτο τό επιχείρημα καθησυχάζονται συνειδήσεις. Άκούγονται συχνά άνθρωποι νά ισχυρίζονται καί νά κατακρίνουν όσους κατεχράσθησαν μεγάλα ποσά. Καί αυτό μέν είναι άληθές, αλλά επίσης είναι άληθινό, όπως άποδεικνύουν τά πράγματα ότι είναι μεγάλος ό αριθμός άνωνύμων πολιτών, οί όποιοι είσπράττουν προνοιακά έπιδόματα καί άναπηρικές συντάξεις χωρίς νά τά δικαιούνται, έφ' όσον είναι ύγιεις, αλλά εκρίθησαν άνίκανοι πρός εργασία κατόπιν ιατρικών γνωματεύσεων έπιόρκων ιατρών.

Οί ἀλληλοκατηγορίες γιά διαφθορά μεταξύ τῶν πολιτικῶν παρατάξεων καί οἱ φωνασκίες τοῦ ἡμερησίου τύπου γιά συγκλονιστικές ἀποκαλύψεις σκανδάλων καί τά παρόμοια, γιά λόγους μόνον ἐντυπώσεων δέν διορθώνουν τά πράγματα. Καί εἶναι ἄδικο νά στιγματίζεται ἡ πλειονότητα τῶν δημοσίων ἀνδρῶν καί τῶν κρατικῶν ὑπαλλήλων ὡς συνένοχοι στό ὅλον κύκλωμα τῆς διαφθορᾶς, γιατί ἔτσι ὀδηγοῦμεθα στήν ἀπογοήτευση ὅτι δέν διορθώνεται ἡ κατάσταση, πράγμα τό ὁποῖον ἀποτελεῖ κακή συμβουλή γιά τοὺς νέους ἀνθρώπους.

Τά αἷτια αὐτῆς τῆς καταστάσεως ἀνάγονται στήν ἐπικράτηση μεταξύ τῶν ἀνθρώπων ὅτι ἀποκλειστικός σκοπός σέ καιροὺς εἰρηνικοῦς εἶναι ἡ ικανοποίηση εὐρύτερων καί πολυτελέστερων οἰκονομικῶν ἀναγκῶν, ἀνεξάρτητα ἀπό τόν τρόπον καί τήν μέθοδον προσπορισμοῦ τῶν ἀναγκαιούντων πρὸς τόν σκοπόν αὐτόν χρημάτων. Εἶναι αὐτό πού συνήθως καταγγέλεται ὡς ἀμοραλισμός.

Ἀλλά γιά τήν μόρφωση ἠθικῶν προσωπικοτήτων σέ τί συνετέλεσαν τά Μ.Μ.Ε., ἡ πολιτική ἡγεσία, ἡ κρατική Παιδεία καί ἐν πολλοῖς καί αὐτή ἡ οἰκογένεια; Ἡ παθογένεια τοῦ φαινομένου αὐτοῦ ὀφείλεται κυρίως στήν ἀδιαφορία, ἂν ὅχι καί στήν ἰδιοτέλεια τῶν παραγόντων αὐτῶν στήν συγκρότηση «τοῦ καλοῦ καί ἀγαθοῦ πολίτου», ἰδανικό καί τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς δημοκρατίας. Ἀντιστάσεις σέ αὐτήν τήν πραγματικότητα ἀποτελοῦν ἡ Ἐκκλησία καί ἡ ἀνιδιοτελής ἰδιωτική πρωτοβουλία, πού ἐμπνέεται ἀπό τό Εὐαγγελικόν Μήνυμα. Αὐτή ὅμως ἡ κίνηση πρέπει νά ἐνισχυθεῖ ἀπό τήν σιωπηλή πλειοψηφία ὅλων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι συμμερίζονται τίς ἀλήθειες αὐτές καί ἀγωνιοῦν γιά τίς δυσμενεῖς αὐτές ἐξελίξεις, οἱ ὁποῖοι ὅμως ἀρκοῦνται στή μεμψιμοιρία καί ἀδρανοῦν. Ἡ ἐνεργοποίηση αὐτῆς τῆς κατηγορίας τῶν ὑγιῶς σκεπτομένων πολιτῶν ἀποτελεῖ μία βásiμη ἐλπίδα, γιά τήν ἄκρως ἀναγκαία ἠθική ἀνάκαμψη τῆς κοινωνίας.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΜΙΑ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

Ἐπιτέλους, ἡ ἑλληνική πολιτεία ἀγκαλιάζει μιὰ σημαντική πρωτοβουλία τῆς Ἑλληνικῆς Ἀστυνομίας γιὰ τὴν ἀσφαλὴ πλοήγηση τῶν παιδιῶν στό Διαδίκτυο. Πρόκειται γιὰ τίς ἐνημερωτικές ἡμερίδες τῆς Δίωξης Ἡλεκτρονικοῦ Ἐγκλήματος, οἱ ὁποῖες μέχρι σήμερα ὀργανώνονταν σέ τοπικό ἐπίπεδο μέ εἰσηγητές εἰδικευμένους ἀξιωματικούς, ἀλλά σέ περιορισμένο ἀκροατήριο.

Πλέον, οἱ ἡμερίδες θά διεξάγονται μέσω Διαδικτύου, μεγιστοποιώντας τὰ ἀποτελέσματα τῆς πρόληψης καί ἐνημερώνοντας γρήγορα καί σέ βάθος ὅλους τοὺς μαθητές. Λεπτομέρειες αὐτοῦ τοῦ πρωτοποριακοῦ προγράμματος παρουσιάστηκαν ἀπὸ τὰ Ὑπουργεῖα Παιδείας καί Προστασίας τοῦ Πολίτη.

Στόχος τῶν ἡμερίδων εἶναι νά ἐνημερωθοῦν σέ ὅλη τὴ χώρα ὅλα τὰ παιδιά ἡλικίας 6 ἕως 18 ἐτῶν (πάνω ἀπὸ 1.000.000 παιδιά σέ 19.000 σχολεῖα) γιὰ τοὺς κινδύνους, πού παραμονεύουν στὰ ταξείδια τους στό Internet. Οἱ ἡμερίδες θά προβάλλονται ζωντανά καί θά μποροῦν νά τίς παρακολουθοῦν τὰ παιδιά ἀπὸ ὅπου βρίσκονται, ἀκόμη καί ἀπὸ τὸν ἠλεκτρονικό ὑπολογι-

στή τοῦ σπιτιοῦ τους, μαζί μέ τοὺς γονεῖς τους, οἱ ὁποῖοι θά ἔχουν τὴν εὐκαιρία νά ἐνημερωθοῦν.

Οἱ τηλε-ἡμερίδες θά γίνονται καὶ Πέμπτη καί Παρασκευή, καί τὰ παιδιά θά ἔχουν τὴν εὐκαιρία νά συνομιλοῦν σέ πραγματικό χρόνο μέ τοὺς ἀξιωματικούς τῆς Δίωξης Ἡλεκτρονικοῦ Ἐγκλήματος, οἱ ὁποῖοι θά ἀπαντοῦν σέ κάθε ἀπορία τους.

«Εἶναι εὐτυχὴς συγκυρία πού δύο ὑπουργεῖα, τὰ ὁποῖα φαινομενικά δέν ἔχουν σχέση μεγάλη μεταξύ τους, τὸ ὑπουργεῖο Προστασίας τοῦ Πολίτη καί τὸ ὑπουργεῖο Παιδείας, αὐτὴ τὴ φορά ἔχουν ἓναν κοινὸ δημιουργικὸ στόχο: νά ἐνημερώσουν τοὺς μαθητές τῶν σχολείων καί τοὺς ἐκπαιδευτικούς, καί βεβαίως καί τοὺς γονεῖς, ὥστε νά προλάβουμε ὅλες αὐτές τίς δυσλειτουργίες πού προκύπτουν ἀπὸ τὴ χρήση τοῦ διαδικτύου παράλληλα πρὸς τίς δημιουργικὲς διαδικασίες καί εὐκαιρίες πού προσφέρει τὸ διαδίκτυο», δήλωσε ὁ Ὑπουργὸς Παιδείας κ. Γεώργιος Μπαμπινιώτης.

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ του ὁ Διευθυντῆς τῆς Δίωξης Ἡλεκτρονικοῦ Ἐγκλήματος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀστυνομίας ὁ κ. Μανώλης Σφακιανάκης ἀναφέρθηκε στοὺς κινδύνους πού κρύβει τὸ διαδίκτυο.

«Αυτή τή στιγμή έχουμε 120 παιδιά που νοσηλεύονται από «internet-τισμό». Από υπερβολική, δηλαδή, χρήση του Internet. Αυτό, δυστυχώς, είναι μία πικρή αλήθεια, και είναι ένας από τους λόγους που η Ύπηρεσία μας πήρε την πρωτοβουλία αυτή» είπε ο κ. Σφακιανάκης. Και προσέθεσε: «Μέσα από τις ημέριδες αυτές, έχουμε καταφέρει μέχρι τώρα να μπορέσουμε να βάλουμε φρένο στον ξέφρενο ρυθμό του έθιςμου και του cyber bullying, τή λεγόμενη «κυβερνοκαζούρα». Τώρα, πειράζουν τους συμμαθητές τους με ηλεκτρονικούς τρόπους, με αποτέλεσμα ένα 20% να φτάνει σε στάδια αυτοκτονίας. Έχουμε σώσει 418 συνανθρώπους μας, και μέρος των παιδιών, που συμπεριλαμβάνονται στα άτομα αυτά, είχαν δεχτεί cyber bullying – κυβερνοκαζούρα, και ήθελαν να φύγουν από αυτή τή ζωή».

Τέλος ο κ. Σφακιανάκης ανακοίνωσε ότι λειτουργεί από τήν Ύπηρεσία του ο ένημερωτικός ιστότοπος www.cyberkid.gov.gr, που άπευθύνεται σε παιδιά ήλικίας έως 12 έτων και τους γονείς τους. Ο ιστότοπος έχει ξεχωριστές ενότητες για παιδιά έως 8 έτων, και παιδιά 8 έως 12 έτων, στίς όποιες μέσα από παιχνίδια και μέ όμορφο γλαφυρό τρόπο τά παιδιά ένημερώνονται για τό Διαδίκτυο. Παράλληλα, στήν τρίτη ένότητα μπορούν να ένημερωθούν και οι γονείς σύντομα και περιεκτικά, άφιερώνοντας λίγο από τόν πολύτιμο χρόνο τους για τό Internet, που καθί-

σταται βαθμιαία ό σημαντικότερος κόσμος των παιδιών τους.

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΤΑΙΝΙΕΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ

Τά τελευταία χρόνια ένα πολύ έλπιδοφόρο γεγονός έξελλίσσεται στήν Όρθόδοξο Έκκλησία τής Ρωσίας. Μετά από 70 σχεδόν χρόνια διωγμού τής χριστιανικής πίστεως από τό κομμουνιστικό καθεστώς και άπαγορεύσεως του κατηχητικού και ιεραποστολικού της έργου, στίς ήμέρες μας γίνεται μία πολυεπίπεδος προσπάθεια προβολής και διαδόσεως του πλούτου τής Όρθοδόξου Παραδόσεως από τήν Έκκλησία τής Ρωσίας. Στήν προσπάθεια αυτή συμβάλλουν και πιστοί χριστιανοί σκηνοθέτες, οι όποιοι μέ τίς ταινίες τους προωθούν τό μήνυμα τής όρθοδόξου πίστεως στον σύγχρονο κόσμο. Κι άλλη φορά είχαμε άναφερθή από τήν στήλη αυτή σε πολύ άξιόλογες ταινίες, οι όποιες προεβλήθησαν στήν Ρωσία, έφθασαν στήν χώρα μας και διεδόθησαν στα έκκλησιαστικά περιβάλλοντα των ένοριών και των χριστιανικών όργανώσεων. Συγκεκριμένα άναφερθήκαμε στίς δύο ταινίες του σκηνοθέτου Pavel Loyngine «Τό νησί» και «Ό τσάρος» (βλ. τεύχος Μαΐου 2011). Στο σημερινό μας σημείωμα θά άναφερθούμε σε μία τρίτη άξιόλογο ταινία, τόν «Έερέα» (ΠΟΠ), του σκηνοθέτου Vladimir Khotinenko, ή όποία, έπίσης, κατά τόν ίδιο τρόπο διαδίδεται και προβάλλεται στήν χώρα μας.

Ἀντιγράφουμε μία ἀνάλυσι τῆς ταινίας: «Ἡ ταινία ΠΟΠ, σέ σκηνοθεσία τοῦ Vladimir Khotinenko, βασίζεται σέ ἀληθινὰ γεγονότα στή διάρκεια τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Τό 1941 κατά τή Γερμανική εἰσβολή στή Σοβιετική Ἑνωση, ὑπῆρξε κάποια χαλάρωση λόγω τοῦ πολέμου, τῆς ἀπό δεκαετίες ἐπίσης σοβιετικῆς ἀντιθρησκευτικῆς πολιτικῆς καί παράλληλη ἐνθάρρυνση ἀπό πλευρᾶς τῶν Γερμανῶν τοῦ Ὁρθοδόξου ρωσικοῦ κλήρου, γιά ἐπαναλειτουργία τῶν ναῶν στά σοβιετικά ἐδάφη πού εἶχαν καταλάβει. Ὁ Μητροπολίτης Sergey Voskresensky, συνέστηκε τότε μία Ὁρθόδοξη Ἱεραποστολή ἀπό ἱερεῖς τῶν Βαλτικῶν Δημοκρατιῶν καί τήν ἀπέστειλε στήν κατεχόμενη περιοχή Pskov τῆς Ρωσίας. Ἀργότερα ἡ ἱεραποστολή κατηγορήθηκε γιά συνεργασία μέ τοὺς Γερμανούς καί τοὺς ἱερεῖς πού συμμετεῖχαν, τοὺς κατηύθυναν σέ στρατόπεδα ἐργασίας. Ἕνας ἀπό τοὺς ἱερεῖς τῆς ἀποστολῆς, ὁ πατέρας Aleksandr Lonin, ἔγραψε τά ἀπομνημονεύματά του, μαρτυρία τῶν ὧν διαδραματίσθηκαν τότε, στά ὁποῖα στηρίχθηκε τό βιβλίό καί στή συνέχεια τό σενάριο τῆς ταινίας αὐτῆς.

Ἡ ταινία περιγράφει τήν ποιμαντική δρᾶσι τοῦ ἱερέως ὀλίγο πρὶν τήν εἰσβολή τῶν Γερμανῶν στό χωριό, ὅπου ἦταν ἐφημέριος. Κατόπιν τήν δρᾶσι του στό χωριό, στό ὁποῖο τόν ἔστειλε ὁ Ἐπίσκοπός του γιά νά ἀναβιώσῃ τήν ὀρθόδοξο πίστι.

Εἶναι πολύ συγκινητικές οἱ περιγραφές τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ ναοῦ, ὁ ὁποῖος τήν προηγούμενη περίοδο εἶχε μετατραπῇ σέ πολιτιστική αἴθουσα χορῶν καί ἐκδηλώσεων καί πάνω ἀπό τήν εἰκόνα τοῦ Κυρίου εἶχε ἐπικολληθῇ ἡ φωτογραφία τοῦ Στάλιν. Γιά τήν δρᾶσι του καί κυρίως γιά τήν δῆθεν συνεργασία του μέ τοὺς κατακτητές ὁ ἥρωας τῆς ταινίας κατηγορήθη ἀπό τό σοβιετικό καθεστῶς καί ὠδηγήθηκε σέ στρατόπεδο συγκεντρώσεως γιά δεκαετίες. Ἡ ταινία τελειώνει παρουσιάζουσα τόν ἱερέα σέ προχωρημένη ἡλικία σέ ἓνα μοναστήρι νά διατηρῇ τήν γλυκύτητα καί προσήνειά του μέ τοὺς νέους ἀνθρώπους.

Πολλά διδάγματα ἔχει νά ἀποκομίσῃ ὁ ὀρθόδοξος θεατής ἀπό τήν πολύ ἐνδιαφέρουσα αὐτή ταινία. Ἀφ' ἑνός πληροφορεῖται γιά τήν θέσι τῆς Ἐκκλησίας στά χρόνια τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος καί τίς φανερές καί κρυφές διώξεις ὧν ἤθελαν νά διατηρήσουν τήν ὀρθόδοξο πίστι καί παράδοσί τους. Ἀφ' ἑτέρου βλέπει πῶς ἡ ζῶσα πίστις καί πνευματικότης τῶν ὀρθοδόξων ἀντιμετωπίζει προβλήματα, δυσκολίες καί ἀντιξοότητες. Μέ τό πέρασ τῆς προβολῆς ὁ πιστός ἐξέρχεται ἐνισχυμένος στήν πίστι του καί ὠφελημένος πνευματικῶς.

Μία σύγκρισις μέ τήν δική μας κινηματογραφική παραγωγή εἶναι ἀποκαρδιωτική. Οὐδεμία σύγχρονος ἑλληνική ταινία ἐμπνέεται ἀπό τήν ζῶσα Παράδοσι τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ι. Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΒΑΛΑΣΗΣ

Ἐρωτᾷ ὁ Ψαλμωδός, εἰς τόν 14ον Ψαλμόν: «Κύριε, τίς παροικήσει ἐν τῷ σκηνώματί σου; ἢ τίς κατασκηνώσει ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ σου;». Γιά νά λάβῃ τήν ἀπάντησι: «Ὁ πορευόμενος ἁμωμος καί ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, ὁ λαλῶν ἀλήθειαν ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, ὅς οὐκ ἐδόλωσεν ἐν γλώσσει αὐτοῦ, οὐδέ ἐποίησε τῷ πλησίον αὐτοῦ κακόν καί ὀνειδισμόν οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ τοῖς ἔγγιστα αὐτοῦ. Ὁ ὀμνύων τῷ πλησίον αὐτοῦ καί οὐκ ἀθετῶν, τούς δέ φοβούμενους τόν Κύριον δοξάζει».

Καί συμπεραίνει ὁ Ψαλμωδός: «Ὁ ποιῶν ταῦτα, οὐ σαλευθήσεται εἰς τόν αἰῶνα».

Αὐτός «ὁ ποιῶν ταῦτα,» ἦταν, νομίζω, ὁ Μάνος Βαλάσης συνεργάτης τοῦ Περιοδικοῦ Ἀκτῖνες.

Ἀλλά ἦταν καί κάτι περισσότερον. Διότι ἦτο καί ἄνθρωπος ἔμπρακτης ἀγάπης.

Πολλοί ἄνθρωποι μόνοι ἢ μοναχικοί, ἀσθενεῖς ἢ ἀποκλεισμένοι ἐδέχοντο τήν ἐπίσκεψιν ἢ τό τηλεφώνημά του καί ἐστηρίζοντο. Καί ἐνῶ ἐτηροῦσε τό «μή γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ δεξιὰ σου», πολλοί ἐκινούντο, διὰ τοῦ Μάνου Βαλάση, γιά νά συνδράμουν εἰς βοήθειαν πασχόντων.

Μέ σύστημα, μέ συνέπεια, μέ ἐπιμονή, ἀθορύβως ἐπὶ χρόνια πολλά. Καί ἦτο καί κήρυκας τοῦ λόγου. Εὐκαιρος πάντοτε. Ἀλλά καί μέ κείμενα, γραμμένα μέ τό χέρι του, μέ ἀπλότητα καί σαφήνειαν, ἀληθινά καί οὐσιαστικά, τά ὅποια ἔφθαναν τακτικά σέ πολλά σπίτια καί ἐνέπνεαν, ἐστήριζαν καί ἐπαρηγοροῦσαν πολλούς. Ἐπὶ πολλά χρόνια, μέ ἐπιμέλειαν, ἀφανῶς καί ἐντελῶς ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας.

Ἀλλά καί εἰς τό μεγάλο συλλογικόν ἔργο γιά τήν τόνωσι τοῦ πνευματικοῦ φρονήματος τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, εἰς τό ὅποιον ἔργο πολλά ὀφείλει ἡ ἐλευθερία τῆς Πατρίδος μας σέ δύσκολους καιρούς, ὁ Μάνος Βαλάσης ἦταν παρῶν πάντοτε, παιδιόθεν, πάντοτε ἔτοιμος, ὡς παλαιός πρόσκοπος, πρόθυμος, πιστός, ἐργατικός, συνεπής, ἀθόρυβος, σῶφρων, τό ναί ναί καί τό οὐ οὐ. Ἦτο ἀπαραίτητος ἀλλά ἡ παρουσία του ἐθεωρεῖτο δεδομένη. Μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς ἦτο ἐπιστρατευμένος ὡς ταμίας —καί ὄχι μόνον— τῶν ἱστορικῶν συλλόγων τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός» καί τῆς Ἐνώσεως «Ἑλληνικός Πολιτισμός». Καί ὅλα αὐτά, μέσα βεβαίως στόν συνεχῆ ἀγώνα τῆς βιοπάλης, καί στόν ἀγώνα νά στήσουν καί νά ἀναδείξουν, μαζί μέ τήν ἀγαπητή μας Βασιλική,

τήν ωραίαν οίκογένεια πού καμα-
ρώνουμε χρόνια τώρα. Όρθιος, γε-
λαστός, αξιοπρεπής, εϋχρηστος,
πάντοτε μέ ένα καλό λόγο γιά ό-
λους.

Άναπολώντας ήδη τήν έξηκονταε-
τία καί πλέον τής κοινής πορείας,
συνειδητοποιοϋμε τό θαϋμα μιᾶς
ζωῆς θαυμαστῆς, γεμάτης θαυμάσια.
Καί μακαρίζομεν τά έγγόνια του

πού τόν έζησαν καί έψηλάφισαν τό
παράδειγμά του.

Άγαπημένε μας Μάνο,

«Μακαρία ή όδός ή πορεύει σή-
μερον ότι ήτοιμάσθη σοι τόπος άνα-
παύσεως». **Στό καλό, λοιπόν, καί
είς τό έπανιδεΐν!**

ΦΟΙΒΟΣ Χ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ,
Όμότιμος Καθηγητής
τοϋ Πανεπιστημίου Άθηνών

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ἀγαπητές Ἀκτῖνες,

Στό τεῦχος τοῦ μηνός Φεβρουαρίου τρέχοντος ἔτους διάβασα μέ πολλή χαρά τίς θύμησες τοῦ ἀγαπητοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Βασιλείου Κέκη. Ἀπλά, ὁμορφα, γλαφυρά παραθέτει τίς θύμησές του γιά τό πώς ἕνας λόχος σχεδόν μελῶν τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως τοῦ 1954 ἐξεστράτευσαν στόν Θεσσαλικό κάμπο γιά νά βοηθήσουν στίς συμφορές τοῦ δυνατοῦ σεισμοῦ πού συνετάραξε τόν τόπο τῶν Θεσσαλῶν.

Μέ πολλή ἀγάπη, μέ νεανικό ἐνθουσιασμό καί χριστιανικό παλμό, 75 μέλη τῆς Χ.Φ.Ε. μέ γερά χέρια, ἐξορμοῦν γενναῖα στό προσκλητήτιο τῆς θυσιαστικῆς ἀγάπης πού ἀπαιτεῖ ὁ ἀρχηγός τους, ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Ἀναφέρει ἀκόμη στό ἡμερολόγιό του, τόν μακαρίτη Θεόδωρο Καλογρίδη, συμφοιτητή μου στήν Α.Σ.Ο. καί Ε.Ε. Ξαναθυμήθηκα τά εὐστοχα ἐξυπνα πηγαῖα ἀστεῖα του, πού μᾶς ἔκαναν νά γελοῦμε μέ τήν ψυχή μας, ὅταν συναντιόμασταν στίς συνάξεις ἰδίως τῶν ὁμιλιῶν τοῦ σεβα-

στοῦ μας αἰδίου Ἰωάννη Κολιτσάρα καί ἄλλων στήν Ἀκαδημία 45, στήν Καρύτση 14, στήν ἐκκλησία τῆς ἀδελφότητος «ΖΩΗ» στήν Ἀγία Παρασκευή. Γιά ὅλους πού ἔφυγαν γιά τό μακρινό ταξίδι τῆς αἰωνιότητος προσευχόμαστε νά βρίσκωνται κοντά στόν Ἰησοῦ Χριστό.

Εὐχαριστῶ πολύ τόν καθηγητή κ. Βασίλειο Κέκη γιά τίς παραπάνω θύμησές του, ἀφοῦ ξύπνησε μέσα μας τόσες ἀναμνήσεις τῶν εὐλογημένων ἐκείνων χρόνων τῆς ζωῆς μας στά πανεπιστήμια, στήν Χ.Φ.Ε., τῆς δράσης στίς ὁμάδες, στά κατηχητικά σχολεῖα, στούς κύκλους μελέτης Ἀγίας Γραφῆς κ.λπ. Σοφοί ἄνδρες ἔμειναν πρότυπα ζωῆς σέ μᾶς.

Νά τώρα, παραθέτω καί κάποιες ἀναμνήσεις πού ξεπετάχθηκαν, μέσα ἀπό ἕνα ἀρχεῖο πεπραγμένων τῶν μελῶν τῆς Χ.Φ.Ε., τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καί Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν τῆς Ἀθήνας.

Μιά βροχερή ἡμέρα, μέ συννεφιασμένο οὐρανό καί δριμύ ψύχος, ἦταν καί ἡ 15.11.1956. Ἄν καί τέτοια μέρα, ἕνα χαρούμενο περιστατικό καί μιά εὐεργετική εὐκαιρία τήν ἐπλούτιζε. Ἀπλούστατα ἦταν ἡ ἡμέρα, τῆς πρώτης ἐξορμήσεως κατά

τό έτος τουτο του τομέως της Χ.Φ.Ε., της Α.Σ.Ο. και Ε.Ε. Καταλαβαίνουμε όλοι δέ, τί σημαίνει αυτό. Μας εύχαριστεί ιδιαιτέρως μιά οίαδήποτε εύκαιρία, πού μας παρέχει. Διότι έτοϋτο άποτελει ένα σκαλοπάτι της ζωής μας, ζωτικό και πολύτιμο πού μας άνεβάξει στην πνευματική μας ζωή.

Σκοπός της σημερινής εύκαιρίας ήτο ή γνωριμία μέ τούς νέους άδελφούς μας, τά καινούργια μέλη της Χ.Φ.Ε. σέ μιά κοινή συνάντηση, σέ ένα κοινό έκκλησιασμό.

Η Φιλοθέη μέ την φυσική όμορφιά της και την πανέμορφη έκκλησιά της, μας χάρισε πράγματι μιά άδελφική ξεστασιά. Στην έκκλησιά της Άγίας Φιλοθέης εκείνο τό τσουχτερό πρωινό του Νοεμβρίου, αισθανθήκαμε κατάβαθα τό πλούσιο περιεχόμενο, ενός κοινού έκκλησιασμού μελών της Χ.Φ.Ε. Δέν θά υπερβάλαμε καθόλου αν λέγαμε, πώς ή κοινή προσευχή μας και ή θερμή ψαλμωδία του ιεροϋ ναοϋ, μαζί μέ τούς γεμάτους βαθύ νόημα και θετικό συνάμα αίσθημα, ύμνους της θείας λειτουργίας, άπετέλεσαν ένα σταθμό για την ζωή μας, φυσικό λουτρό θείας πνευματικής εύλογίας. Συντετέλεσθη άπλά ένα τόσο άνώτερο σέ βαθύ νόημα γεγονός, μιά ψυχική όντως ίκανοποίησίς μας.

Μετά τόν έκκλησιασμό έπηκολούθησε ποδόσφαιρο. Είχαμε την εύκαιρία νά συναντήσουμε και τούς

άδελφούς μας της Φιλοσοφικής Σχολής και έτσι ένα ώραίο παιχνίδι στήθηκε διά την γνωριμία μας.

Όμάδες. Άνωτάτη-Φιλοσοφική. Νικήτρια ή πρώτη μέ τέρματα 6-2.

Ιδιαίτερη χαρά αισθανθήκαμε όταν στό τέλος της συναντήσεως σύσσωμα 40 μέλη της Χ.Φ.Ε., γυρίζαμε στά ώραταδρομάκια της Φιλοθέης, τραγουδώντας τά χριστιανικά μας και πατριωτικά μας τραγούδια. Οί δρόμοι άντηλαλοϋσαν ...άλλά τό τραγούδι συνεχίσθηκε και στό λεωφορείο.

Συνδεθήκαμε έν Χριστῷ μέ τούς άδελφούς μας, αυτό είναι γεγονός. Άλλωστε αυτό δέν θέλαμε;

ΣΤΑΥΡΟΣ Ν. ΓΙΑΠΟΥΤΖΗΣ,
Οίκονομολόγος
Θεσσαλονίκη 20.3.2012

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑ

Άλλοίμονο, τί τρομακτική δύναμη έχει ξεφύγει τόν έλεγχο μας. Στην εποχή μας τίποτε δέν είναι ισχυρότερο από τούς τηλεοπτικούς σταθμούς. Καί ένῶ θά μπορούσαμε νά χρησιμοποιήσουμε την τεράστια δύναμή τους για την ήθική διαπαιδαγώγησή μας, άφεθήκαμε έν τούτοις νά διαφθαροϋμε μαζί τους!

Η έγωιστικά έπιδειξιακή εμφάνιση πολλών σκανδαλίζει μεγάλη μερίδα του λαοϋ μας, ό όποιος και μιμείται εκείνους πού βλέπει στην άσεμνη ένδυμασία τους, στην όμιλία τους, στους τρόπους, γενικά· τά ήθη

έκπορεύονται ἐκ τῶν ἄνω. Ἡ πικρὴ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οὐδέποτε τὸ ἔθνος μας, στὴν τρισχιλιετῇ ἱστορία του, εἶχε τόσο βλαπτικούς δασκάλους! Ἀντὶ νὰ προβάλλουν ἰδανικά πρότυπα πρὸς μίμηση τῶν πολιτῶν, αὐτοὶ μᾶς βομβαρδίζουν μέ ὅ,τι χειρότερο ὑπάρχει. Μοναδική μας ἐλπίδα εἶναι νὰ περάσουμε στὴν ἀντίπερα ὄχθη, δηλαδή στὴν ταπεινοφροσύνη ἢ ὅποια ὁδηγεῖ στὴν ἀγάπη καὶ ἡ ἀγάπη μέ τὴ σειρὰ της συνενώνει σέ ἓνα σῶμα τοὺς ἀνθρώπους. Ἐάν ἐπὶ πλέον οἱ τηλεοπτικοὶ σταθμοὶ διαπαιδαγωγοῦσαν τοὺς λαοὺς στὴν ἀρετὴ καὶ στὴν εὐσέβεια, τότε θὰ μεταβαλλόταν σέ παράδεισο ἡ Γῆ!

Ἀποτελεῖ πραγματικὴ εἰρωνεία τὸ ὅτι ξεπέσαμε τόσο πολὺ στὴν ἐποχὴ μας, ὅσο ποτέ στό παρελθόν. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι ἐτόνιζαν ὅτι σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἔνωσή του μέ τόν Θεό. Γιά τὴν σκοπὸ αὐτὸ θυσιάστηκε ὁλόκληρος Θεὸς ἀπὸ ἀγάπη γιά μᾶς. Ἀλλά ἐμεῖς σήμερα φαίνεται ὅτι εἴμαστε σοφότεροι ὅλων καὶ ἀκολουθοῦμε τόν δικὸ μας δρόμο, μέ πρῶτους-πρῶτους τοὺς ἄρχοντές μας, οἱ ὁποῖοι παρέσυραν καὶ τόν λαὸ μαζί τους. «Ἐφρων ἄρχων ἀπολεῖ τόν λαόν αὐτοῦ». Εἶθε νὰ μᾶς δοθεῖ μετάνοια.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτήτης: «Χριστιανικὴ Ἐνώσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρύτση 14, 105 61 Ἀθῆναι, Τηλ. 210.32.35.023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντής Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ἰατρίδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 Ἀθῆναι. Ὑπεύθυνη Τυπογραφείου: Μαρία Κ. Τσινταράκη, Γαμβέττα 12, 106 77 Ἀθῆναι, Τηλ. 210.38.05.816. Τιμὴ τεύχους ΕΥΡΩ 1,50. Ἐτησίᾳ συνδρομή, Ἑσωτερικοῦ ΕΥΡΩ 15, Ἐξωτερικοῦ ΕΥΡΩ 30. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν της οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δέν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελλίαι ἐντύπων ἐν γένει καὶ βιβλιοκρισίαι δέν δημοσιεύονται. www.xee.gr. ΚΩΔΙΚΟΣ 1692.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθῆναι, Μάιος 2012

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Ἀπό τίς ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ:

π. ΗΛΙΑ ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ

Ἑξι βιογραφίες συγχρόνων κορυφαίων διανοουμένων

*** * ***

π. ΗΛΙΑ ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΡΕΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΙΕΡΕΣ:

Η ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΕΝΟΣ ΑΓΙΟΥ

Νικόλαος Μύρων τῆς Λυκίας

*** * ***

ΑΦΥΠΝΙΣΤΗΣ ΣΤΟΝ ΜΩΡΙΑ

Ἰγνάτιος Λαμπρόπουλος

*** * ***

Ο ΧΡΙΣΤΟΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

Ἀλέξανδρος Γκιάλας (Γ. Βερίτης)

Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός»

Καρύτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210.32.21.283

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
ΚΑΡΥΤΣΗ 14, Τ. Τ. 105 61
ΑΘΗΝΑΙ

«ΑΚΤΙΝΕΣ»

Επιστήμη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΤΟΜΟΙ: 1938-1997

Επιμέλεια
ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998